

BIBLIOTEKA

r. 1948.

Institute
Bałtyckiego
w Gdańsku

Po 1038 III

AKC

PRZYJAZŃ

NR 1

STYCZEŃ 1948

T R E Ś Ć N U M E R U

L. WITEK — PRZED MAUZOLEUM LENINA .
Z. S. R. R. ROZPOCZYNA ROK 1948 . WIERSZE O LE-
NINGRADZIE . N. TICHONOW — DWAJ BOHATERZY
(TŁUM. J. TUWIM) . O. BERGOLE — LENINGRADO-
WI (TŁUM. M. KIERCZYŃSKA) . M. ŻIWOW — HER-
CEN I JEGO POLSCY PRZYJACIELE . J. KURYLUK —
MUZYKA RADZIECKA NA TLE TRADYCJI . DR. L.
KALTENBERGH — TEATR RADZIECKI . H. WI-
TWICKA — CZŁOWIEK UKOCHANY PRZEZ MILIO-
NY DZIECI . S. H. — ŚWIĘTO PLASTYKI RADZIEC-
KIEJ . K. MIRSKI — ZIMA W ZWIĄZKU RADZIEC-
KIM . Z ŻYCIA ZWIĄZKU RADZIECKIEGO . Z KRO-
NIKI TOWARZYSTWA . ŚRÓD PRZYJACIOŁ Z. S. R. R. .
L. RUBACH — JAKIE FILMY ZREALIZUJĄ REŻYSE-
RZY RADZIECCY W 1948 ROKU . TABELA LOTERII
FANTOWEJ — FANTY POCIESZENIA

PRZYJAZŃ

ORGAN TOWARZYSTWA PRZYJAŃNI POLSKO-RADZIECKIEJ

Nr 1 (XXIII)

Warszawa – Styczeń

Rok III

CIW 9084

21 STYCZNIA B.R. W DWUDZIESTĄ CZWARTĄ ROCZNICĘ ZGONU WŁODZIMIERZA LENINA ODBYŁY SIĘ NA CAŁYM ŚWIECIE UROCZYSTOŚCI ŻAŁOBNE

WŁODZIMIERZ LENIN
21. I. 1924 — 21. I. 1948

DZIENNIK ŻAŁOBNY — P. 20 —

Przed Mauzoleum Lenina

Długim, nieskończenie długim sznurem wyciągnęła się kolejka oczekujących przed mauzoleum Lenina. Można tu zobaczyć robotników w kombinezonach roboczych obok oficerów armii radzieckiej; eleganckie kobiety w futrach obok kobiet wiejskich w ciepłych szalach wełnianych, mężczyzn z dyskretnie wycierającym znacznikiem członka Akademii Nauk obok młodzieży szkolnej. Nie tylko mieszkańcy Moskwy przychodzą tutaj, by ujrzeć tak znaną wszystkim twarz twórcy i założyciela państwa radzieckiego. Ze wszystkich krańców Związku Radzieckiego przybywają ludzie, by złożyć hołd prochom wodza rewolucji rosyjskiej. Tysiące osób zwiedza codziennie mauzoleum, miliony przeszły w ciągu dwudziestu trzech lat obok sarkofagu z ciałem Lenina, miliony jeszcze napływać tu będą, by spojrzeć na człowieka, który potrafił wydrzeć przyszłości tajemnicę biegów dziejów.

W samym sercu Moskwy, na Placu Czerwonym, na tle murów kremlowskich wznosi się mauzoleum Lenina, niemy świadek bohaterskiej historii narodu radzieckiego. Surowa i skromna prostota konstrukcji architektonicznej budzi powagę i zadumę. Czerwień granitu i porfiru podkreślona żółtą czercią labradoru. Żadnych napisów gloryfikujących, żadnych pompatycznych epitafiów, tylko jedno słowo o wszechogarniającej wymowie: Lenin. Pięć liter gorejących jak znicz na czarnej płycie z granitu. Imię symbolizujące geniusz człowieczeństwa.

Przed wejściem do mauzoleum zastygli posągowo w bezruchu żołnierze warty honorowej. Codziennie, gdy kuranty kremlowskie wydzwaniają melodyjnie godzinę trzecią, rozwierają się wrota mauzoleum i potok ludzi bezgłośnie, z zapartym tchem sphywa po stopniach prowadzących w podziemie. Ukryte, łagodne światło pada

ze stropu. Oto jeszcze chwila i ludzie zbliżą się do ogromnego szklanego sarkofagu, umieszczonego w sali centralnej, której ściany wyłożone są szkarłatem, a sufit obity ciężkim kirem. Zwiedzający okrążają sarkofag z trzech stron. Za szklanymi ścianami sarkofagu, w skromnej bluzie żołnierskiej, okryty sztandarem partii, której wodzem był za życia, spoczywa wielki bojownik najbardziej ludzkiej sprawy. Jak żywy, jakby dopiero co usnął, utrudzony gigantyczną, nadludzką pracą. W ciszy, w której słychać tylko poszum wieczności, myśl pogrąża się w kontemplacji. Ludzie wpatrują się z napięciem, starają się wchłonąć na zawsze rysy twarzy. Jakie myśli kłębiły się ongiś pod tym wysoko sklepionym czołem. Jakie słowa gniewne dla wrogów i pełne miłości dla ludu pracującego padały z tych ust. I ludzi ogarnia wielki, ludzki ból nad tą ogromną stratą i żal, że Lenin nie może z nimi dzielić ich wielkiej radości zwycięstwa, mocy i potęgi.

Jest zasługą i triumfem nauki radzieckiej, że potrafiła zachować dla potomności ciało Lenina. W mrokach starożytnych dziejów Egiptu znano dziwne sposoby balsamowania, lecz sekret ten nie doszedł do naszych czasów. Ale nawet stare mumie egipskie zatracają całkowicie rysy podobieństwa z żywym człowiekiem. Historia zaś nowych czasów nie zna wypadku, w którym udało by się ustrzec ciało ludzkie po śmierci przed nieuchronnymi zmianami organicznymi. Nauk radziecka stanęła przed trudnym zadaniem. Rozwiązała je dzięki poczuciu wielkiej odpowiedzialności przed narodem, któremu służy. Wolą narodu było, by nie tylko ci, co znali i kochali Lenina za życia, znali jego oblicze, lecz by i przyszłe pokolenia mogły przyjść do mauzoleum i spojrzeć na twarz Lenina. Już dwudziesty czwarty rok ciągną do mauzoleum pielgrzymki sta-

rych i młodych, Rosjan i Ukraińców, Uzbeków i Kazachów, by ujrzeć Lenina.

Upływają chwile niezapomniane i ludzie wychodzą na Plac Czerwony, żegnając spojrzeniem mauzoleum.

Gdyby kamienie mogły mówić, ileżby potrafiły opowiedzieć granit mauzoleum. To tędy w groźne dni listopadowe 1941 roku defilowały oddziały radzieckie, idące wprost na linię frontu. O kilkanaście zaledwie kilometrów stały dywizje niemieckie, pijane sukcesami. Oficerowie niemieccy lubowali się widokiem ulic i placów moskiewskich, które mogli oglądać przez swe lornety polowe. Ale na granitowej trybunie mauzoleum stał niewzruszenie Stalin, kontynuator nieśmiertelnego dzieła Lenina. Z ust Stalina padł wówczas nieubłagany wyrok na niemieckich bandytów, na cały świat rozbrzmiały spokojne słowa zwiastujące niechybny kres hitlerowskiej armii i państwa.

Tędy w zwycięskim roku 1945 przemaszerowały okryte chwałą pułki radzieckie, a obok nich w zgodnym rytmie żołnierze polscy, zdobywcy Berlina. U stóp mauzoleum rzucone zostały hitlerowskie sztandary, splamione krwią milionów. Z granitowej trybuny mauzoleum znów witał żołnierzy Stalin, ogłaszając narodom świata wolność i pokój.

Mauzoleum Lenina — odwiedzają miliony. Zwiedzający je, ludzie radzieccy rozpamiętują życie i dzieło tego, który na wieki spoczął w mauzoleum, lecz którego pamięć żyć będzie wiecznie w sercach ludzi pracy. Idee Lenina były źródłem siły narodów radzieckich w ich walce przeciwko faszyzmowi niemieckiemu, idee Lenina przyniosły im zwycięstwo, z nich czerpią dziś narody radzieckie energię w ogromnym trudzie odbudowy swego kraju.

L. Witek,

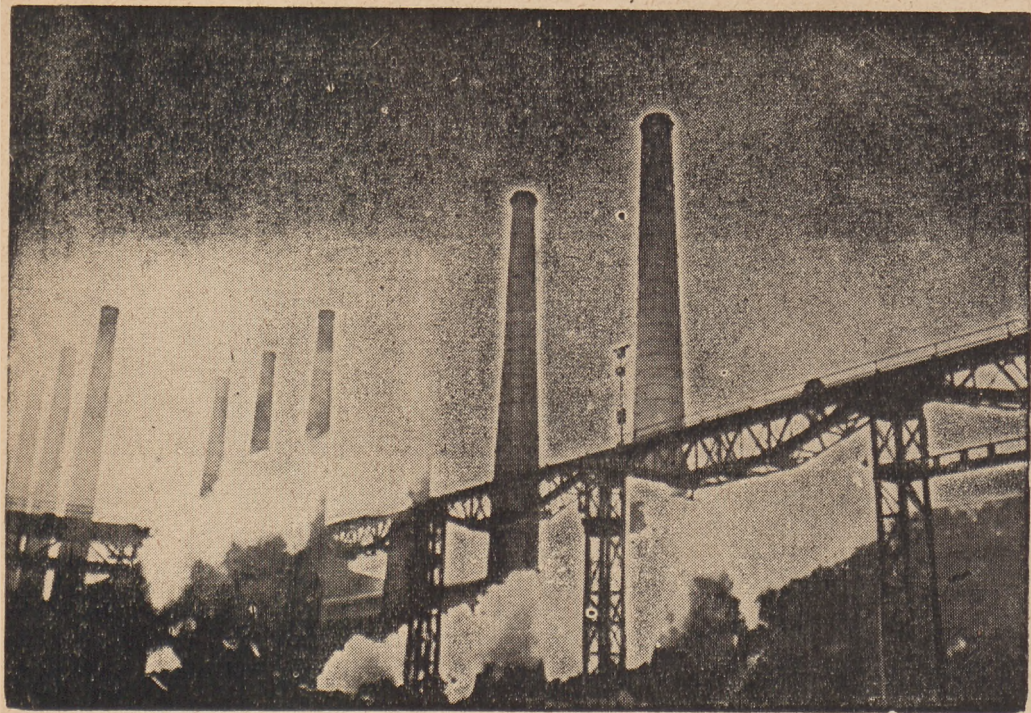
Włodzimierz Iljicz Lenin

(fragmenty poematu)

Co z Kalininem —
dlaczego tak pobił?
Nieszczęście?
jakież to?
Być nie może!
A jeśli z nim? ...
Nie!
Czy podobna?
Krukiem
na nas
począł zniżać się pułap.
Opuścili głowy —
jeszcze ugnij!
Dreszcz przeszedł
i czerń zasnęła
kandelabrow rozptylające się ognie.
Zachłystnął się
dzwonka niepotrzebny szcęk.
Przemógł siebie
i wstał Kalinin.
Łez nie przełkniesz
z wąsów i szcęk.
Zdradziły
na brodzie błyszczące linie.
Myśl się splątała,
głowę rozniesie.
W skroni gwałtowne
krwi dudnienie.
— Wczoraj
o szóstej minut pięćdziesiąt
umarł towarzysz Lenin! —
Ów rok
zobaczył,
czego nie ujrzy wiek.
Dzień
poniesie
w stulecia
posępne podanie.
Groza
z żelaza
wydarła jęk.
Po bolszewikach
przeszło tkanie.
Ciężar okropny!
Każdy siebie
włókt jak kamień.
Czemu tają —
kiedy i jak? —
Wieści przyniesie!
Jak katafalk
przez ulice
zaułkami
Teatr Wielki
płyynie.
Slimakiem
pełźnie radość.
Nieszczęścia
wściekły bieg.
Ni słońce,
ni lodu bladeść —

przez sito gazet
zadął
i zasypał
czarny śnieg.
Na robotnika
natarła wieść
w warsztacie.
Kula w głąb czaszki.
I jak gdyby ktoś
szklanę też
wywrócił i narzędzia zaszklit.
I chłopek,
co widział niejedno,
śmierci
w oczy
spoglądał wiele razy,
odwrócił się od bab,
zdradził go jednak
kułakiem roztarty
brud na twarzy.
Byli ludzie — jak krzemień,
a przecież
gryźli usta,
wargi poczwarząc.
Jak staruszkowie
spowaźniały dzieci,
i jak dzieci
płakali starzy.
Wiatr brał
całej ziemi
bezsenność
w poświt,
nie mogła
zbuntowana
domyśleć do końca,
że to trumna
w zimnym
pokoiczku Moskwy
rewolucji
syna i ojca.
Koniec,
koniec,
koniec. Kto jeszcze
nie wierzy!
Szkło —
a pod trumną szklaną...
Oto
niosą go
w ulic przestrzeń
poprzez miasto,
które zabrał panom.
W ulicy,
jak w rozdartej ranie,
ból tak jątrzy,
tak jękiem przenika.
Tutaj
Lenina
zna każdy kamień

przełożył Piotr Kozuch

Z S R R
ROZPOCZYNA
R O K 1948...

...Pracą. Dalszą rozbudową przemysłu. Dymią fabryki odbudowanego Stalingradu.

...Dalszym rozwojem sztuki. Twórczość i sztuka ludowa cieszą się szczególną opieką rządu i społeczeństwa radzieckiego.

... Nauka i oświata. Młodzież na wykładach z zakresu radiotechniki w domu Pionierów w Tiblisi.

... Dalszym rozwojem kultury fizycznej. Ćwiczenia koła gimnastycznego w Moskiewskim Domu Pionierów.

Dwaj Bohaterzy

Okręt powietrzny — jak nietoperz — szczyrzy
Zęby! Rozrywają bomb grzmią z całej siły!
Ale dwa miasta, — jak dwaj bohaterzy,
Stoją w pomroce, wśród purpury nocy!

Stoi tam Moskwa, piękność narodowa,
Moskwa,—świątynia! Moskwa—miejsce chwały!
Już pała ogniem niebiosów połowa,
Już mknie po niebie twój rycerz zuchwały!

Tak! Wróg jest silny, wściekły, bo zraniony,
Ślepy od krwi i niebaczny swych strat!
A jak bohater nad fale wzniesiony,
W mgłę wśród piorunów stoi Leningrad!

Nad światem noc bezdenna i ciemna,
Lecz w zgrzycie, huku i pobrżeku stali
My przysięgamy, że wrogów nikczemna
Moc dozna pomsty! W boju będziemy trwali —

Wciąż za ojczyznę. Nie dbając o własną
Głowę, na proch zwalczymy wroga krwawym
[gradem!]

Ślub nasz składamy na tę Moskwę jasną,
I przysięgamy drogim Leningradem.

Godzina zorzy zwycięskiej uderzy!
Legnie ćma Niemców, ród żłobny, plugawy!
Dwa miasta wtedy, jak dwaj bohaterzy
Ogłoszą święto wszechświatowej sławy!

Niemcy i Finowie ostrzeliwali codziennie ulice Leningradu.

WIERSZE O LENINGRADZIE

29 stycznia 1944 r. po trzyletnim oblężeniu Leningrad został całkowicie uwolniony z pierścienia blokady. Bohaterska obrona Leningradu stała się natchnieniem poezji radzieckiej. Czwartą rocznicę pogromu Niemców pod Leningradem czcimy dwugłosem poetyckim N. Tichonowa i O. Bergolc.

Olga Bergolc

Leningradowi

Nic nas od ciebie nie oderwie nigdy,
dzielimy się z tobą walką niebywałą,
i losy jakich wieki nie widziały...
Niestarty na nas natożyłeś stygmat.

Twój każdy dzień wgłąb duszy nam zapada.
Jeśli nas wojna przerzuci daleko,
za siódmą górą i za siódmą rzeką
będziemy mieszkańcami Leningradu.

Nas poznać po uśmiechu — choć bezsenne
są noce nasze — przyjaznym i prostym.
Po tym, że życie kochamy. Po ostrej
w nas nienawiści i harcie codziennym.

Nikt z nas powszednim swym dniem się nie
[chępi,
jakkolwiek brzemię dźwigamy niemate.
Wiemy: stulecia będą powtarzały
imię, z którego świat otuchę czerpał.

Trzeba, żeby surowe dni blokady
Jaśniały blaskiem tak niezwykłej siły,
ażeby kiedyś miarą męstwa było:
dorównać tamtym ludziom z Leningradu.

Będzie to miara trudna, bo olbrzymia,
niesłabnącego ukochania miara,
w chwilach zwątpienia, niby symbol wiary,
ludzie wymawiać będą twoje imię.

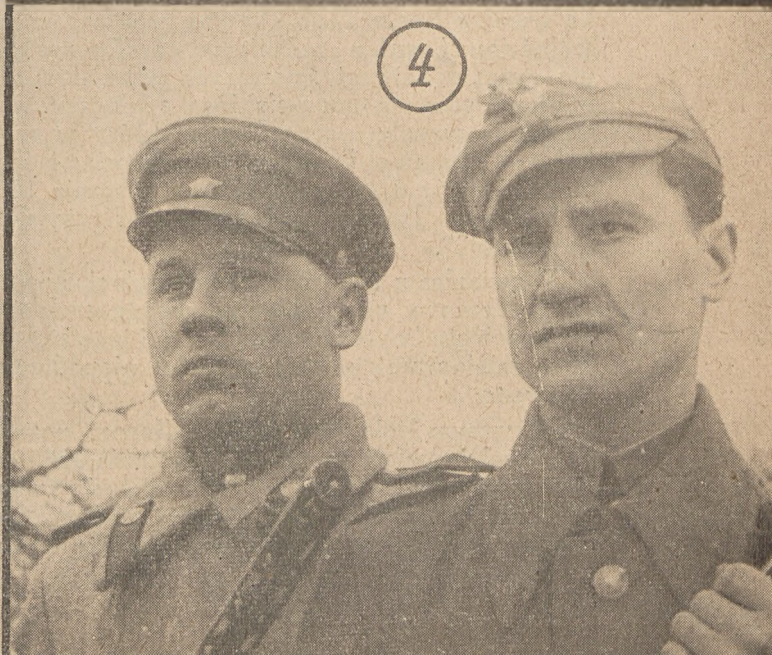
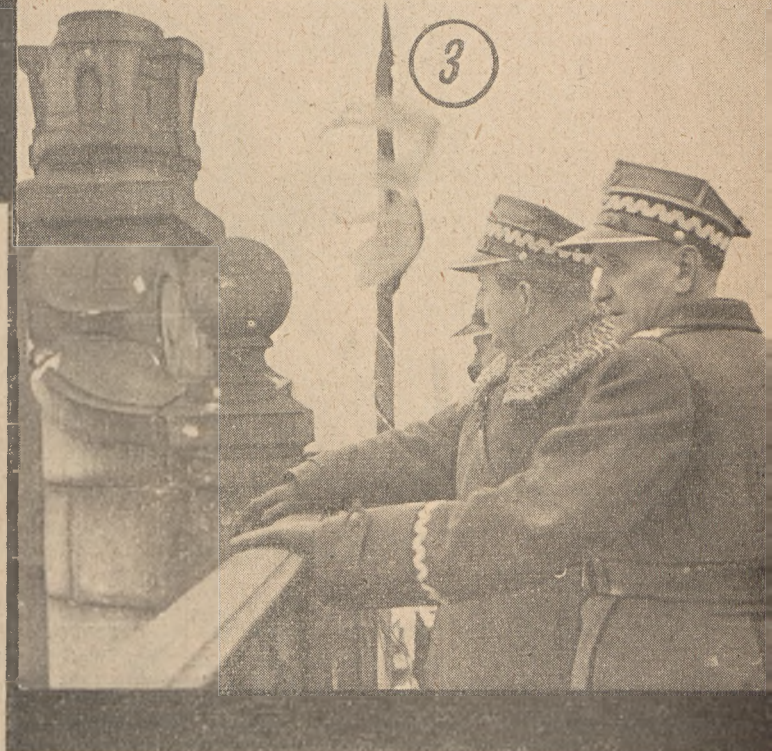
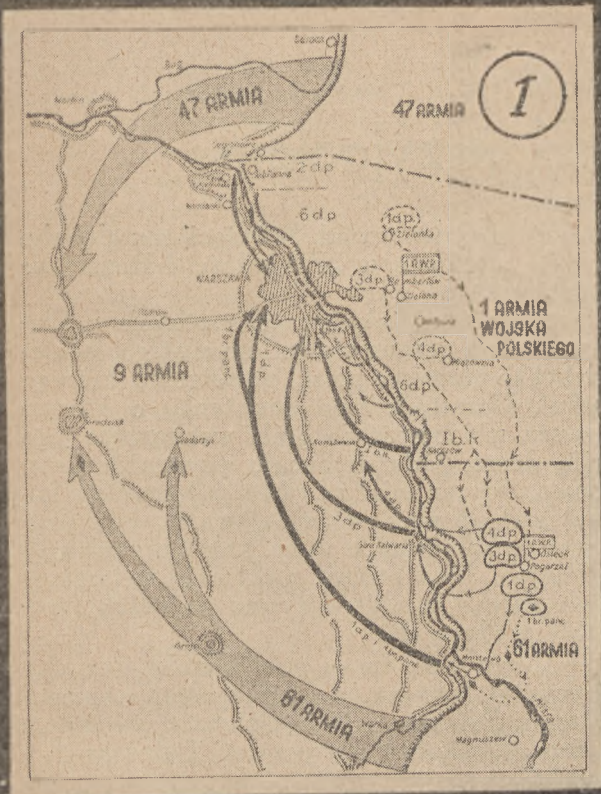
Ty stygmat nigdy niestarty nakładasz!
Gdziekolwiek wojna przerzuci nas, wszędzie
surowej chwale twojej wierni będziemy,
wszędzie i zawsze — ludzi z Leningradu!

Przełożyła MELANIA KIERCZYŃSKA

I. Fotomontaż na str. 7 — przedstawia:

1. Schemat zdobycia Warszawy
2. Widok Warszawy w dniu wyzwolenia
3. Marszałek Żymierski i gen. broni Korczyc na moście Poniatowskiego w kilka godzin po zdobyciu miasta.
4. Dwaj sprzymierzeńcy: żołnierz radziecki i polski.

DODATEK NADZWYCZAJNY

RZECZPOSPOLITA

WARSZAWA ZDOBYTA

Dzisiaj w godzinach przedpołudniowych nadeszła do Lublina wiadomość, że I Armia Polska pod dowództwem Generała Dywizji Popławskiego — wykerzysując manewr okrążający wojsk I Frontu Białoruskiego pod dowództwem Marszałka Związku Radzieckiego Żukowa —

SZTURMEM ZDOBYŁA WARSZAWĘ

Wiadomość ta lotem błyskawicy rozszedła się po mieście. Ludność Lublina żywotowo manifestuje swe uczucia na cześć Armii Czerwonej i Wojska Polskiego dając wyraz radości i wyzwolenia stolicy.

Miasto popędzanie dekoruje się flagami państwowymi Polski i Związku Radzieckiego.

Wszystkie serca polskie łączą się z bohaterkami wojkami w radosnym tryumfie zwycięstwa.

Cześć poległym w walce o wolność ludów Europy!
 Niech żyją zwycięskie Armie Polska i Radziecka!
 Śmierć niemieckim najęźdźcom!

17 I 1945 · 17 I 1948
WARSZAWA

Hercen i jego polscy przyjaciele

Nazwisko Aleksandra Hercena znane jest szeroko w Rosji i poza jej granicami nie tylko, jako jednego z najbardziej utalentowanych rosyjskich pisarzy ub. stulecia, nie tylko jako demokracji i rewolucjonisty, kontynuującego

Aleksander Hercen.

szlachetne tradycje dekabrystów. Hercen zyskał szeroką popularność, jako gorący bojownik wolności i niepodległości Polski, wolnej i równouprawnionej w rodzinie wolnych narodów słowiańskich, połączonej sojuszem z wielką i wolną Rosją. Jego aktywna rola w niepodległościowej walce polskiego narodu zyskała mu uznanie najwartościowszych przedstawicieli współczesnego mu polskiego społeczeństwa. Uzyskała wysoką ocenę Lenina, który w artykule — „Pamięci Hercena” — omawiając jego stanowisko w dniach polskiego powstania 1863 r., pisał — „Hercen uratował honor rosyjskiej demokracji”.

W związku z tą stroną rewolucyjnej działalności Hercena, na szczególną uwagę zasługują jego osobiste kontakty z Polakami i jego stosunki z działaczami polskiego ruchu niepodległościowego.

Pierwszym Polakiem, jakiego Hercen poznał, był Ciechanowicz, uczestnik powstania 1830 roku. Hercen spotkał się z nim w okresie swego zesłania do Permi, dokąd również zesłano Ciechanowicza. To spotkanie pozostawiło w du-

szy Hercena trwały ślad. Poświęcił mu głęboko przeżyte stronnice w „Przeszłości i Rozmyślnościach”.

Hercen odczuł tak gorąco spotkanie z Ciechanowiczem przede wszystkim dlatego, ponieważ był to pierwszy polski powstaniec, którego spotkał. Uczestnik tego powstania, o którym pierwsza wiadomość do głębi wstrząsnęła jego młodą duszą. Gdy wybuchło powstanie listopadowe, Hercen miał zaledwie osiemnaście lat. Znajdował się podówczas całkowicie pod wrażeniem rewolucyjnych burz, które przepłynęły nad Europą. Lecz polskie powstanie wstrząsnęło nim daleko bardziej niż inne ówczesne europejskie wydarzenia.

„— Cieszyliśmy się — pisał Hercen — z każdej porażki Dybicza, nie wierzyliśmy w niepowodzenia Polaków i ja natychmiast włączyłem do swojego ikonostasu portret Tadeusza Kościuszki”.

Hercen przez całe życie zachował zachwyty dla heroizmu polskich powstańców, głębokie zrozumienie dla słuszności ich sprawy, a uczucia te określiły jego stosunek nie tylko w odniesieniu do Ciechanowicza, ale i do innych Polaków, z którymi się stykał.

Najbliższym przyjacielem Hercena spośród Polaków był Stanisław Worcel, kierownik demokratycznego odłamu polskiej emigracji po powstaniu 1830 — 31 r. O jego politycznej roli Hercen pisał: „Worcel twardo i otwarcie rozwinął rewolucyjny sztandar polski przeciw partii Czartoryskich. Był przekonany, że arystokracja zębowała powstanie. W dawnych panach widział wrogów swej sprawy i organizował Polskę czysto demokratyczną... Worcel chciał zaślubić polską sprawę z ogólnoeuropejskim, republikańskim i demokratycznym ruchem”.

Hercen nie bez dumy wspomina o przyjaźni, która łączyła go z Worcelem, ponieważ widział w niej nie tylko wyraz osobistych sympatii, lecz uczucia postępowego Polaka do postępowego Rosjanina.

Hercen znał największego poetę Polski — Adama Mickiewicza. Utwory Mickiewicza budziły zainteresowanie Hercena jeszcze w czasie pobytu polskiego poety w Rosji. W swoim dzienniku pod datą 27 stycznia 1848 roku zaznaczył, że czytał „Dziady” Mickiewicza. „Wiele piękna, wiele wysokiego arcyzmu w tym płaczu poety” — pisał. 17 lutego następnego roku Hercen zanotował swoje wrażenia po przeczytaniu wykładów o słowiańskich literaturach, które Mickiewicz wygłaszał w Paryżu w College de France. Hercen znalazł w nich wiele przepięknego, wiele proroczego. W tej samej notatce Hercen zauważył, że Mickiewicz „daleki jest od nienawiści do Rosji”.

W roku 1843 Hercen był obecny w Moskwie na obiedzie wydanym ku czci Grabowskiego.

Chomiakow wzniosł toast „za wielkiego nieobecnego słowiańskiego poetę”. Imienia Mickiewicza nie zdecydowano się wtedy wymawiać głośno. Lecz nawet nie trzeba było tego czynić, gdyż wszyscy rozumieci, że toast został wzniesiony ku jego czci. Wstali, podnieśli kielichy i w milczeniu wypili za zdrowie polskiego wygnańca.

Osobistą znajomość z Mickiewiczem zawarł Hercen w 1849 roku w Paryżu. W wigilię wyjścia pierwszego numeru dziennika „Trybuna Ludów” założonego przez Mickiewicza, urządzano kolację, na którą był zaproszony również i Hercen.

„Mnie — pisze w swoich wspomnieniach Hercen — właściwie interesowała tylko jedna osoba — Adam Mickiewicz. Nigdy go przed tym nie widziałem. Stał przy kominku oparty łokciem o marmurową tablicę. Kto widział jego portret dodany do francuskiego wydania i zrobiony z medalionu Dawida d'Ange, ten mógł od razu go poznać, pomimo dużej zmiany, wywołanej wiekiem. Wiele myśli i cierpienia promieniowało z tej twarzy. Ogólne wrażenie jego postaci, głowy pokrytej wspaniałymi siwymi włosami, wzroku zmęczonego — to wrażenie przeżytego nieszczęścia, świadomości wewnętrzznego bólu. egzaltacja gorzkości; był to plastyczny obraz losów Polski”.

Hercen podszedł do Mickiewicza i rozpoczął rozmowę o Rosji, o którą rozpytywał Mickiewicz, o rosyjskim ruchu literackim.

Wspominając ten wieczór Hercen pisał o Mickiewicz, jako o człowieku „oddanym duszą

i ciałem swoim przekonaniom, żyjącym nimi”. Przy czym zaznaczył, że Mickiewicz, jako jeden z pierwszych Polaków rozwija myśl — „o braterskim sojuszu wszystkich słowiańskich narodów”.

Pośród polskich przyjaciół Hercena był jeden z kierowników powstania 1863 r. — Zygmunt Sierakowski, którego łączyły bliskie stosunki z Czernyszewskim. Ten ostatni wprowadził Sierakowskiego do swojego utworu „Prolog prologu”. Sierakowski zaprzyjaźnił się z Tarasem Szewczenko, znakomitym ukraińskim poetą, z którym poznał się w czasie wspólnego zesłania na stępy orenburskie, Szewczenko spotykał się z Sierakowskim i po zesłaniu, gdy obaj znaleźli się w Petersburgu.

Hercen w swoich wspomnieniach nazywa Sierakowskiego „najszlachetniejszym i najczystszym” człowiekiem, mówi o nim, jako o człowieku „niezmierzzonej działalności”. W czasie powstania w 1863 r. Sierakowski został ciężko ranny, dostał się do niewoli i w końcu został stracony. Hercen poświęcił swojemu polskiemu przyjacielowi nekrolog wydrukowany w „Kołokole”.

Stosunek Hercena do przodujących polskich działaczy, z którymi spotykał się na drodze swojego życia, stanowi wyrazisty przykład prawdziwie szczerzej przyjaźni, zbudowanej na jedności ideowych dążeń, na wspólnej walce o ideały. Ten przykład jest testamentem dla nas, świadków realizacji najlepszych marzeń i przewidywań Hercena.

M. Żiwow.
(przełożył K. M.).

JERZY KURYLUK

Muzyka radziecka na tle tradycji

Badacz dziejów muzyki rosyjskiej, cofając się aż do jej źródeł, dotrze zawsze do potężnej, pełnej wyrazu pieśni ludowej. Już w zaraniu historii Rusi pieśń stanowiła nieodłączną część kultury Słowian wschodnich. Zachowała swą rolę w czasach późniejszych gdy ośrodkami życia państwowego stały się duże miasta i potężne księstwa: Kijów, Nowogród, Moskwa, Ruś kijowska przekazała potomnym pieśni obrzędowe i wspaniałe eposy narodowe „Słowo o pułku Igora”. W Kijowie również, po przyjęciu chrześcijaństwa (wiek X-ty) położono fundamenty pod rozwój muzyki cerkiewnej, która tak wielki wpływ miała wyrzucić na rozwój śpiewu chóralnego. W Nowogrodzie Wielkim w wiekach XIII — XIV, obok pieśni religijnych, rozwijał się legendarny epos.

Tradycje jego zachowały się na Rusi Moskiewskiej (XV — XVII w.) aż do chwili gdy zaczęły ustępować przed nowymi muzyczno-teatralnymi formami. Wzajemne zmaganie się i oddziaływanie elementów cerkiewnych i ludowych, stopniowe przejście do przewagi świeckiej kultury, ewolucja pieśni od twórczości

ustnej do zapisów nutowych, powstawanie zespołów chóralnych i organizowanie przedstawień scenicznych z muzyką — wypełniają karty dziejów muzyki moskiewskiego państwa aż do reform Piotra I-go.

Nowe stulecie — XVIII-e — odznacza się bogactwem zjawisk, konfliktami idei i stylów. W Moskwie i Petersburgu zamieszkują zagraniczni kompozytorzy i dyrygenci, opera włoska kształci smak melomanów — lecz zachodnio-europejska kultura muzyczna ulega w Rosji swoistym zmianom. Ukazują się pierwsze zbiory pieśni ludowych. Powstają pierwowzory rosyjskiej twórczości ludowej; opera, pieśń opracowana artystycznie, muzyka instrumentalna. Te pierwsze próby dalekie były, naturalnie od rozstrzygnięcia skomplikowanych zagadnień sztuki ludowej. Lecz właśnie z tego źródła, od sentymentalnej pieśni-romansu z XVIII-go wieku, od naiwnie zbudowanej komedii muzycznej czy dramatu — rozpoczyna się droga prowadząca ku wyżynom rosyjskiej muzyki klasycznej.

Już w tym okresie zjawiało się wiele utworów wartościowych. A równoległe z rozwojem

twórczości kompozytorskiej podnosił się i poziom wykonania. Uroczyste polonezy diwertysmenty, potpourri na tematy ludowe — obok muzyki obcej — wchodziły do stałego repertuaru orkiestr, stojących nieraz na bardzo wysokim poziomie artystycznym, choć złożonych z pańszczyźnianych chłopów.

Najwybitniejszym kompozytorem tej epoki był Dymitr Bortniański kierownik nadwornego chóru, autor wybitnych dzieł z zakresu muzyki cerkiewnej i kameralno-instrumentalnej.

Decydujące przemiany miał przynieść wiek XIX-ty. Na jego progu twórczość takich kompozytorów, jak Wierstowski, Aliabjew, Warłamow Guriliow — była nie tylko przejawem twórczej ewolucji, ale zapowiada też rozwój muzyki rosyjskiej w kierunku profesjonalizmu. Tym jednak, kto najgłębiej przeniknął tajemnice rosyjskiej twórczości pieśniarskiej — był Michał Glinka, zwany „ojcem muzyki rosyjskiej”. Dzieło jego życia podsumowało osiągnięcia wszystkich poprzedników, a zarazem — założyło mocny fundament pod rozkwit klasycznej muzyki rosyjskiej, łączącej w sobie pierwiastki narodowe i ludowe.

Dzieło Glinki prowadzili dalej A. Sierow, i A. Dargomyski, stanowiący naturalne przejście do grupy pięciu twórców: A. Borodina, M. Musorowskiego, C. Cui, M. Bałakirewa, M. Rimskiego-Korsakowa (tzw. „Moguczaja Kuczka”); jako reprezentanci Młodej Rosji w muzyce, dokonali oni, na fundamencie „piśni gminnej” odrodzenia muzyki rosyjskiej i zyskali dla niej wszechświatowe uznanie.

Muzyka rosyjska w triumfalnym pochodzie zdobywa wszystkie sale operowe i koncertowe świata. Wystarczy wymienić tu nazwiska: A. Rubinszteina, P. Czajkowskiego, A. Głazunowa, S. Rachmaninowa, A. Skriabina, I. Strawińskiego, S. Prokofiewa i wielu, wielu innych. Świetna pod względem formy, olśniewająca przepychem barw orkiestrowych, w sposób

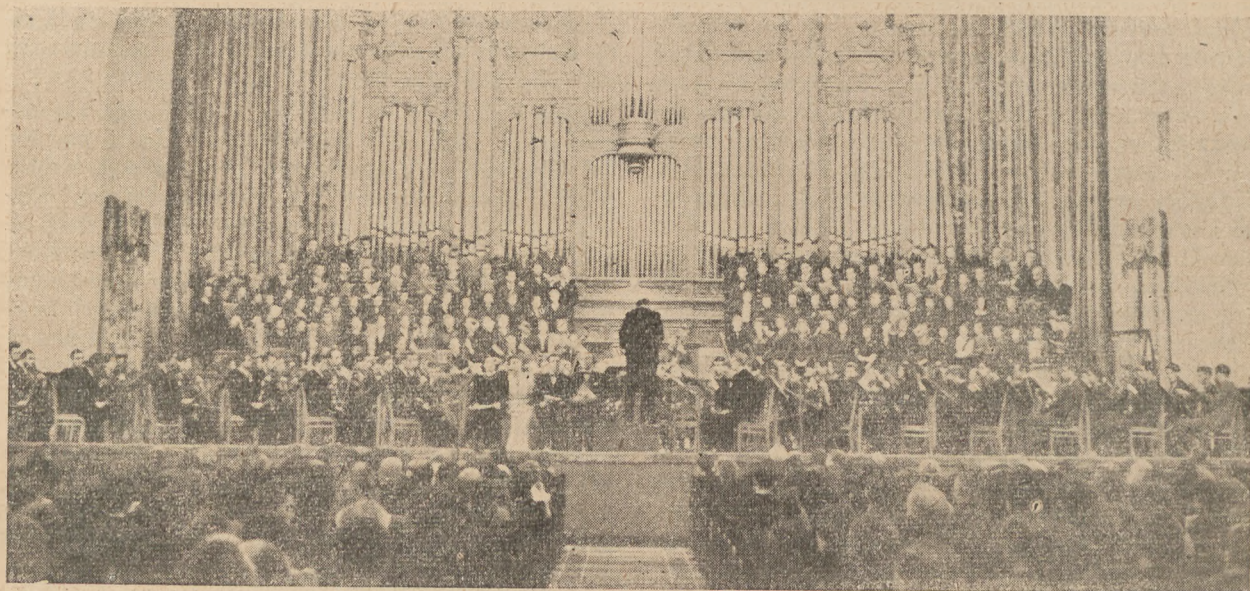
fascynujący dla zagranicy, łącząca słowiański sentyment z egzotykiem wschodnich motywów — muzyka rosyjska wywiera ogromny wpływ na twórczość muzyczną innych krajów. Jednocześnie wysoki poziom osiąga rosyjska sztuka wirtuozowska.

Aby całkowicie zrozumieć zasady rozwoju i swoiste cechy muzyki radzieckiej — należy raz na zawsze wyrzec się owego bezpodstawnego przekonania o jakoby niszczycielskim charakterze rewolucyjnego nowatorstwa. Należy wyraźnie sobie uświadomić, że muzyka radziecka jest związana ściśle z dziejowym rozwojem świątowej, a przede wszystkim — rosyjskiej muzyki, że świadomie opiera się na pieśni ludowej.

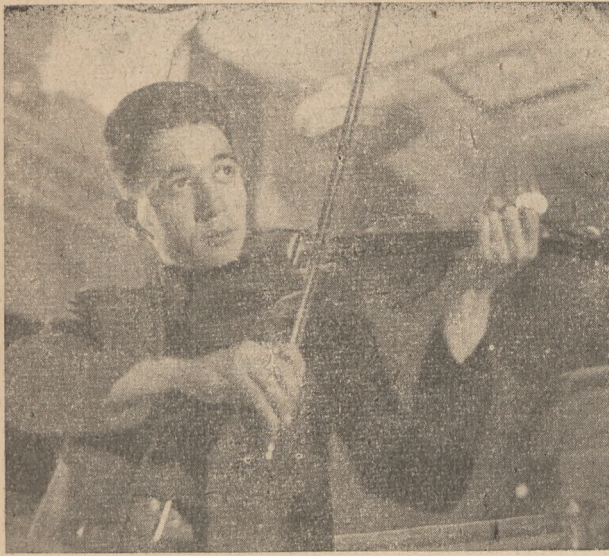
Nawet w okresie najwcześniejszym, stawiając pierwsze kroki w ogniu Rewolucji, muzyka radziecka nigdy nie wysuwała hasła zniszczenia starej kultury muzycznej lub choćby tylko wyrzeczenia się jej. Odosobnione wystąpienia w tym kierunku były przedsięwzięte przez jednostki zanarchizowane i zawsze były uznawane za coś ekstrawangackiego, obcego i wprost — wrogiego nowej kulturze radzieckiej.

Bogate dzieje propagandy muzycznej na frontach wojny domowej dają wiele przyczynków do potwierdzenia tego faktu. Tak np. w dzienniku oddziałów, walczących przeciwko bandom. Kołczaka na rzekach Woldze i Kamie w 1919 r., znajdujemy m. inn. materiały, dotyczące... cyklu koncertów historycznych, urządzanych dla marynarzy floty wojennej. Figurują tam m. in. tacy twórcy, jak Glinka, Czajkowski, Rimskij Korsakow, Schumann, Bethoven. Czytamy wzmiankę o entuzjazmie słuchaczy na koncercie muzyki Chopina i Lissta...

Fakty te nie były czymś przypadkowym. Najgłębszy szacunek dla wszelkiej prawdziwie wielkiej sztuki, dla wspaniałego dorobku przeszłości — należy do tradycji kultury radzieckiej.

Widok wielkiej sali koncertowej Konserwatorium Moskiewskiego.

Salihidin Dzhalilow — skrzypek wirtuoz.

Artysta radziecki może powiedzieć o sobie: „Jestem człowiekiem tradycji, lecz nigdy nie utożsamiam tradycji z przesadami”. To są pojęcia przeciwstawne. I również nie utożsamiam przywiązania do tradycji z konserwatywnym strachem przed wszystkim, co nowe”.

Wszyscy natomiast artyści-muzycy uznają za fundamentalną zasadę słynną myśl Glinki: „Twórcą muzyki jest lud, my, muzycy, jesteśmy tylko jej aranżerami”. Naturalnie — nie bierze się tego dosłownie! Lecz zasada ta pozostaje najbardziej podstawową w muzycznej twórczości radzieckiej. A co równie ważne — bywa najszerzej stosowana w pracy kompozytorów wszystkich narodów, wchodzących w skład ZSRR. Stąd wypływa dążenie do realizmu. Całe dzieje muzyki rosyjskiej to zarazem historia muzycznego realizmu, rozumianego tak przez Dargomyskiego: „Szukam prawdy, pragnę aby dźwięki prosto wyrażały słowa”.

Rosyjska tradycja muzyczna całkowicie odrzuca taki stosunek do muzyki, który ogranicza się do formalistycznych łamigłówek, pozbawionych wewnętrznej treści. Dla muzyków radzieckich czysto formalne poszukiwania nigdy nie stały się celem samym w sobie.

W dyskusji o socjalistycznym realizmie, jaka toczyła się w latach 1933 — 1944, nadzwyczaj dobitnie zabrzmiał głos protestu przeciwko formalistycznej ekwilibrystyce, której poświęcali swe siły, (pod wpływem niemieckiego ekspresjonizmu), nawet bardzo utalentowani twórcy. Lecz jednocześnie potępiano tych twórców, którzy zastęgli w swej twórczości, przezuwając wciąż dorobek przeszłości, jako bezduszni epigoni.

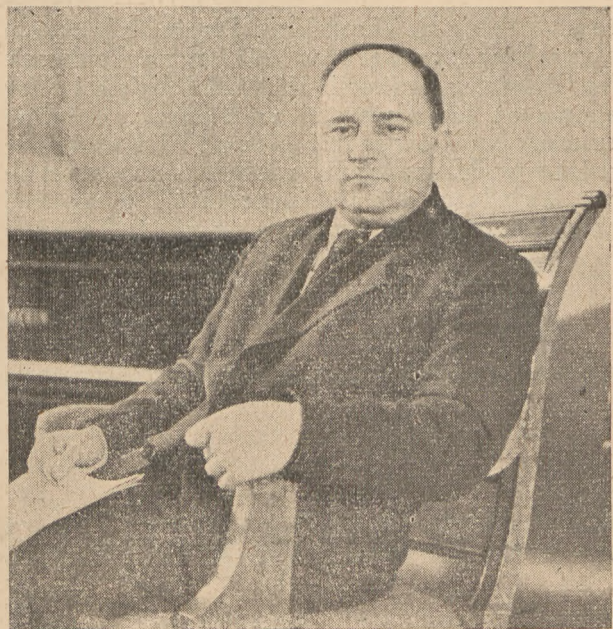
Organ teoretyczny Związku Kompozytorów Radzieckich tak wówczas pisał: „Muzyka realistyczna może być bezprogramowa, lecz nie może być pozbawiona treści. Gdyż wówczas dzieło muzyczne staje się bezduszną igraszką przy pomocy muzycznych form i formułek. Czy socjalistyczny realizm ogranicza treść muzyczną ramami określonych tematów? Nic podobnego.

Lecz podejście do tematu winno być ściśle określone. Wypracowanie własnego muzycznego języka jest zadaniem każdego kompozytora radzieckiego. Epigon, pozbawiony twórczej indywidualności — nie jest artystą i nie jest realista”.

W związku z tym stanowiskiem radzieccy teoretycy muzyki ostro zwalczają nowatorstwo, ujmowane jako efekciarskie poszukiwania, jako formalistyczne kombinacje. Według nich prawdziwe nowatorstwo w sztuce, a więc i w twórczości muzycznej, polega na świadomym orientowaniu się na zjawiska społeczno-postępowe, na zwracaniu się twarzą ku temu, co rozwija się i krzepnie, a nie ku temu, co zamiera, choćby pozornie zachowało jeszcze i siłę oddziaływania i popularność. Najważniejszymi cechami sztuki radzieckiej są jej ludowość i socjalistyczny realizm, a nie dążenie do „oryginalności” za wszelką cenę! Bo wszak dzieła sztuki noszą cechę oryginalności dzięki swym obiektywnym zaletom, a nie z racji tego, że dany autor pragnie gwałtem być oryginalny...

Przy omawianiu zjawisk muzyki radzieckiej należy jeszcze wspomnieć o wspaniałym rozwoju (w okresie władzy radzieckiej) szkolnictwa muzycznego. Za czasów carskich bowiem zależność wyższych szkół muzycznych od różnych „mecenatów”, od opłacanego przez studentów czesnego, — prowadziła do zaśmieciania ich przez przynoszących dochód nawpółdyletantów i zamykała drogę studiów utalentowanej młodzieży z warstw ludowych.

O ile w pierwszych latach władzy radzieckiej za naczelne zadanie konserwatoriów uznano przygotowanie kadr pracowników w dziedzinie oświaty muzycznej i upowszechnienia muzyki, o tyle później, po osiągnięciu zamierzonych celów, położono nacisk na wychowanie wirtuozów, w oparciu o metody nauczania, wypracowane latami. Tutaj sztuka odtwórcza radziecka

Sebalin, dyrektor z Konserwatorium Moskiewskiego.

Znakomity skrzypek radziecki prof. D. Ojstrach.

może się poszczycić świetnymi sukcesami. Na I-szym konkursie chopinowskim w Warszawie (1927 r.) pierwszą nagrodę zdobył L. Oborin, czwartą — G. Ginzburg. Konkurs im. Wieniawskiego (1935 r.) — to triumf skrzypków D. Ojstracha i B. Goldsztejna. Wiedeń (1936) — zwycięzcami są pianiści J. Flier i E. Kilels. Trzeci konkurs chopinowski (1937) — zwyciężają J. Żak i R. Tamarkina. Pięciu radzieckich skrzypków zwycięża w 1937 r. na konkursie im. Ysay'a w Brukseli. W 1938 r. Kilels i Flier znowu są triumfatorami w Brukseli. Ostatnie sukcesy artystów radzieckich na Festivalu Młodzieży w Pradze, gdzie zdobyli pierwsze miejsca, świadczą o stałej supremacji muzycznej sztuki radzieckiej. Sprawiała to nie tylko wiel-

ka ilość talentów i świetna szkoła, ale przede wszystkim — ustrój społeczny, który nie pozwalała na ich marnowanie się i udzielała im wszechstronnej opieki państwa.

Twórczość kompozytorów radzieckich, wśród których spotykamy wielką różnorodność indywidualności twórczych, jest bardzo różnorodna. Z braku miejsca nie będziemy tutaj wyodrębniali poszczególnych grup, nie możemy też opisywać ewolucji twórczej poszczególnych kompozytorów i całej muzyki radzieckiej na przestrzeni ostatnich lat trzydziestu. Wystarczy wspomnieć, że widzimy wśród nich zarówno świetnych przedstawicieli starszego pokolenia, R. Gliera, M. Miaskowskiego, S. Wasilenkę, J. Szaporina, S. Prokofiewa, jak i wychowanków radzieckiej szkoły: D. Szostakowicza, A. Chaczaturiana, W. Szabalina, I. Dzierżyńskiego, D. Kabalewskiego, T. Chrennikowa

Wielkim osiągnięciem muzyki radzieckiej jest świetny rozwój sztuki twórczej i odtwórczej poszczególnych narodów ZSRR, specjalnie zaś — narodów Wschodu; waga ich dorobku twórczego przekraczała swym znaczeniem już nie raz granice ZSRR (np. Chaczaturian).

Wspaniałą kartę zapisali kompozytorzy radzieccy w czasie wojny. Wielu z nich walczyło orężnie w szeregach armii. Inni — oddali swą sztukę dla potrzeb wojska. Pieśni popularnych kompozytorów radzieckich: Sołowiewa-Siedogo, Nowikowa, Miliutina, Błantera, Dunajewskiego, Zacharowa i inn. drukowano masowo, włączano do programów radiowych i do repertuarów teatrów frontowych. W oblężonym Leningradzie ogłoszono... konkurs na napisanie pieśni i marszów! Przewniósł on przeszło 200 nowych kompozycji. W najtrudniejszych warunkach hitlerowskiej blokady ukazało się tam w druku kapitalne dzieło prof. Konserwatorium w Leningradzie Romana Grubera pt. „Historia kultury muzycznej”. Prowadził tam dalej swe prace, największy radziecki muzykolog Boris Asafiew, a D. Szostakowicz — tworzył swą słynną 7 symfonię...

Wiele jeszcze wybitnych kompozycji powstało w ciężkich latach wojny. Wyraża się w tym rys zasadniczy twórczości artystów radzieckich: ścisły kontakt z masami, z życiem narodu, wrażliwość na rozgrywające się wypadki.

Jerzy Kuryluk.

Prenumerujcie „PRZYJAŹŃ”

Teatr Radziecki

Teatr radziecki nie odcina się od korzenia rosyjskiej tradycji teatralnej. Tradycja ta pozostaje niezerwana do czasów ostatnich. Jej każde ogniwo zazębia się mocno o następne. Teatr radziecki jest pod wieloma względami konstytnuacją rozwojową teatralnego stylu, wytworzonego przez poprzednie etapy poszukiwań i eksperymentów. Już jednak od początku swego istnienia, ustrój radziecki wyciska specyficzne piętno na charakterze eksperymentów i ich kierunku.

Pierwszym teatrem, który zrywał z szeregiem estetycznych konwenansów, teatrem czerpiącym podstawy swego artystycznego bytu wprost z życia — krótko powiedziawszy: pierwszym realistycznym teatrem rosyjskim, stał się założony w roku 1898-ym w Moskwie Teatr Artystyczny I. Stanisławskiego (Aleksiejewa). Teatr ten żyje i rozwija się do dziś dnia, jako okryty zasłużoną sławą światową słynny „MCHAT” — („Moskowskiej Chudożestwiennej Teatr). Moskiewski Teatr Artystyczny. Ten właśnie teatr, którego założyciele wychodzili z najgłębszych dociekań artystycznych podstaw teatralności, stał się właściwym ojcem duchowym obecnego, radzieckiego stylu teatralnego. Stawiając postulat realizmu nie tylko w metodzie gry aktora, nie tylko w zakresie wierności historycznej i współczesnej strojów i dekoracji — ale realizmu całej koncepcji widowiska teatralnego, Teatr Artystyczny wyprzedzał styl nadchodzącej epoki. Sztuka teatralna, muzyczna, plastyczna i literacka na schyłku wieku ubiegłego przeżywała głęboki kryzys. Był to zarówno kryzys tematyki, jak i kryzys for-

malny. Stanisławski tworząc swój Teatr Artystyczny otworzył jego bramy przede wszystkim dla tych utworów, dramaturgii światowej i rosyjskiej, które wyrastając z bieżącej, sobie współczesnej epoki charakteryzowały jej najistotniejsze właściwości, tak jak sztuki, pochodzące z klasycznego repertuaru — (naprzykład utwory Szekspira) — obok ogólnoludzkich akcentów zawierały momenty charakteryzujące odległe epoki historyczne. Realizm metod twórczych pozwalał wyraźnie zaakcentować historyczne właściwości sztuk klasycznych. Ten sam realizm w odniesieniu do repertuaru współczesnego narzucał widzowi a k t y w n e zdecydowane stanowisko wobec ukazanych wycinków rzeczywistości. Na tym właśnie zasadzała się w głównej mierze społeczna rola tego teatru, na którego scenie wstawiane były utwory niedwuznacznie oskarżające ówczesny ustrój społeczno-polityczny, jak A. Czechowa czy M. Gorkiego, lub Romain Rollanda.

Teatr Artystyczny już w okresie poprzedzającym pierwszą wojnę światową stał się bodźcem szukania nowych dróg i rozwiązań dla koncepcji widowiska teatralnego. Z szeregu uczniów I. Stanisławskiego wyszli śmali poszukiwacze nowych form sztuki teatralnej, starający się znaleźć osobny wyraz dla każdego gatunku dramatycznego. Dyskusje teoretyczne i próby realizacji teatrów poświęconych specjalnie dramatomu, komedii stylizowanej, grotesce lub widowiskom monumentalnym, natrafiały stale na zasadniczą przeszkodę, jaką był brak podstawowej koncepcji estetycznej, koncepcji w ramach której leżałaby jasna odpowiedź na pytanie: komu, jakiemu widzowi potrzebny jest inny teatr?

Powstała kolejno teatralne koncepcje Wachtangowa, Komisarżewskiego, Jewreinowa, Tairowa. Teatr Wachtangowa (istniejący do dziś) przechodzi przekształcenia od stylu groteski i teatru nawpół ludowego do realistycznych widowisk stylizowanych. Założony w roku 1914 Teatr Kameralny Tairowa szuka monumentalnej prostoty i syntetycznego wyrazu na skomplikowane nastroje i napięcia dramatyczne.

Tak Teatr Wachtangowa (czynny, jako jedna z filii MCHAT), jak i Kameralny Teatr Tairowa, w związku z zachodzącymi zmianami w kształcie życia radzieckiego, przeszły szereg zmian i ewolucji. Przemiany te pozostają w ścisłym związku z wytworzeniem się nowych warunków i nowych potrzeb w łonie społeczności radzieckiej. Jeżeli sprawa potrzeby teatru i pytanie dla kogo ma istnieć była jeszcze niepokojąca w okresie poprzedzającym rewolucję roku 1917 (zwłaszcza dla twórców nowych typów widowiska teatralnego) — to począwszy od roku 1917 odpowiedź na to nie nastęrczała już żadnych wątpliwości. Teatr stał się jedną z funkcji zbiorowych kul-

Operetka »Bajadera« w inscenizacji zespołu Działitowych.

Wiera Gerdrich w roli Uli Gromowej w dramacie „Młoda Gwardia” w/g. powieści A. Fadiejewa

tury radzieckiej, stawał się artystyczną instytucją, której charakter określały również społeczno-artystyczne potrzeby widza. A widzem był szeregowy, pracujący człowiek Związku Radzieckiego, który budował nową rzeczywistość i tworzył historię.

Dramaturgia radziecka poprzez lata rozwoju literatury radzieckiej od okresu wojennej romantyki wojny domowej, na tle której powstają takie utwory jakiej przykładem były chociażby sztuki Fajki, dochodzi do utworów, których centralnym zagadnieniem staje się powszedni dzień pracy, radości i smutków, na równi z wielkimi zagadnieniami współczesności, historycznych zdarzeń, patriotyzmu, czy społeczno-politycznych aktualności. Teatr radziecki staje się w swym najistotniejszym stylu teatrem realizmu socjalistycznego. Jest na równi z literaturą radziecką wyrazicielem trosk, zainteresowań i dążeń człowieka pracy w ZSRR. Jest pro prostu — jego teatrem.

Zagadnienie wysokiego poziomu formalnego sztuki teatralnej z Zw. Radz. łączy się ze sprawą nie tylko szkolenia kadr aktorskich, lecz i z zagadnieniem, wychowania widza. Zadanie wychowania widza spełnia nie tylko dziecięcy i młodzieżowy teatr radziecki. Teatr ten ma już dziś utrwaloną sławę i opiera się na długoletniej tradycji — począwszy od pierwszych prób przedstawień dziecięcych w MCHAT'cie do tak bardzo dziś popularnego teatru kukielkowego Obrazcowa. Obok jednak tych insty-

tucji zawodowych, ściśle profesjonalnych w swym podejściu do widowiska teatralnego istnieje niemal przy każdej większej instytucji, szkole czy organizacji młodzieżowej (i niekiedy nie tylko młodzieżowej) — zespół amatorski. Nie jest to jednak zespół amatorski w znaczeniu nieudolnego naśladownictwa zawodowego teatru. Owe świetlicowe — jakby je u nas nazwano — zespoły, wytworzyły własny styl widowiskowy. Oprócz bardzo częstych wypadków wyzyskania regionalno-narodowych motywów w widowisku, amatorski zespół porusza w przedstawieniach motywy środowiska, z którego wyrasta, aktualizuje w sensie społecznym sztuki obyczajowe i niejednokrotnie dochodzi do dużej sprawności artystyczno-formalnej. Takie zespoły pełnią rolę podwójną. Są one doskonałą szkołą przygotowawczą, szkołą widza, wyrabiając w nim od podstaw czynny, aktywny stosunek do teatralnego widowiska. I są także często przygotowaniem do zawodowych studiów teatralnych.

Od zespołów amatorskich zaczynały — dziś cieszące się pełnią sławy dobrych teatrów zawodowych — niektóre grupy widowiskowe narodów ZSRR. O ile dawne i trwałe tradycje posiada teatr gruziński, lub ludowe teatry armeńskie — o tyle teatry Uzbekistanu, Kazachstanu, czy teatralny zespół tadzyski — są twórcami nowej kultury radzieckiej. Narodowe w swej formie widowiskowej, zachowujące charakter historyczny, polegający na połączeniu wątku ludowego z legendarnym, teatry te są radzieckie nie tylko przez zawartość wystawionych przez siebie sztuk. Są nimi przede wszystkim

Lalka teatru Obrazcowa ze sztuki „Kot w butach”.

przez podstawę teatralnego kolektywu, zrodzonego z potrzeby narodowo-społecznej, przez swój żywy i nierozzerwalny związek z rzeczywistością, z jej momentami narzucającymi tematykę i metody kształtowania.

Ten integralny związek z rzeczywistością stanowi jeden z najistotniejszych czynników, kształtujących charakter radzieckiego teatru. Wystarczy przypomnieć tę rolę, jaką w czasie wojny minionej odegrał t.zw. „teatr frontowy” by zrozumieć, że istotnie — tak jak cała sztuka radziecka — tak też teatr jest nie tylko odzwierciedleniem i przetwarzaniem życia, lecz i czynnym udziałem w jego kształtowaniu.

Narzuca się tu pewna analogia z dawnym teatrem greckim, który także wyrastając z życia i ściśle się z nim łącząc był nie tylko **widowiskiem**, ale jednym z najbardziej syntetycznych wyrazów zbiorowej postawy mieszkańca Aten czy Teb.

Dojść do takiej właściwości stylowej zaledwie po latach trzydziestu istnienia jest nielada sukcesem.

Dr LEON KALTENBERGH

Nowe wydawnictwa Towarzystwa Przyjaźni Polsko - Radzieckiej

1. **Włodzimierz Brus: Urojenia i rzeczywistość** str. 124, cena zł. 60.—

2. **Józef Kowalczyk: Naród buduje** str. 48, cena zł. 30.—

Zamówienia na powyższe wydawnictwa przyjmuje Wydział Wydawniczy Spółdzielni „Współpraca” Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, Warszawa - Praga, ul. Ratuszowa 21, blok III.

Przy zamówieniach większych (od 50 egz. wwyż) Oddziały i Koła Towarzystwa otrzymują od cen powyższych 20% rabatu.

MALARSTWO RADZIECKIE

P. Konczalowski »Taras«

A. Gierasimow. Molocznikowa.

WYKWINTNE WODY. KOLONSKIE I KWIATOWE.
KREMY, PUDRY, POMADKI DO UST I TUSZE.

«**Scala**» Laboratorium
Perfumeryjno - Kosmetyczne
Warszawa, ul. Prózna 14

CENTRALA SPRZEDAŻY ART.
SZKOLNYCH I BIUROWYCH

A. OLSZEWSKI, Warszawa ul. Nowogrodzka 6
tel. 8-77-94

zaopatruje sklepy i spółdzielnie
po cenach hurtowych

Człowiek ukochany przez miliony dzieci

Często literatura dla dzieci traktowana jest, jako jakaś literatura drugorzędna; pisarzy, którzy się jej poświęcają, bez względu na poziom ich twórczości nie wymienia się chętnie obok innych równorzędnych pisarzy — tak jakby rzeczywiście chodziło o jakiś pośledniejszy gatunek literacki. Zupełnie inny jest stosunek do literatury dziecięcej w Związku Radzieckim. Być może dlatego, że wogóle poświęca się tam dużo uwagi problemom pedagogicznym i opiece nad dzieckiem, a chyba również dlatego, że sowiecka literatura dla dzieci i młodzieży wykazuje rzeczywiście szereg wybitnych pozycji. Majakowski wydał kiedyś tom wierszy dla dzieci. Pisują dla nich Gajdar, Kassil, Katajew i inni. U nas przed wojną znana była tłumaczona przez Broniewskiego śliczna bajka Czukowskiego o dobrym doktorze Ojboli, który leczy zwierzęta.

Jednym z najpopularniejszych wśród dzieci pisarzem sowieckim jest S. Marszak, zresztą żywy dowód tego, że pisać dla dzieci może również ktoś, kto zdobył nazwisko i uznanie jako „poważny pisarz dla dorosłych”. Marszak jest bowiem jedną z najciekawszych postaci współczesnej literatury rosyjskiej: poeta, satyryk, publicysta, doskonały tłumacz. Tłumaczy przede wszystkim literaturę angielską — Szekspira, Burna, Miliona, Kaetsa, stare angielskie

pieśni, ballady i baśnie ludowe. Jego piękne i twórcze przykłady, w których zachowuje wszystkie cechy indywidualności, formy i rytmu tłumaczonych dzieł, weszły już na stałe do poezji rosyjskiej.

Swój talent i temperament satyryka przejawiał Marszak podczas wojny, kiedy to jego wiersze wspólnie z doskonałymi karykaturami Kukryniksów stanowią t.zw. „okna Tassa”, plakaty, które sprawiały, że ludzie wyśmiewali Niemców jeszcze wówczas, gdy ci byli groźni. Wreszcie w ub. roku Marszak wydał tom poezji „Iz lirycznej tetrady” (Z notatnika lirycznego), oceniony bardzo wysoko przez krytykę radziecką.

Ale zajmijmy się tym Marszakiem, którego kochają miliony dzieci sowieckich. Pisze swoje bajki przeważnie wierszem. Wiersz jego jest gładki, prosty, rytmiczny, melodyjny. Opowiada żywo, wesoło, z dużym poczuciem humoru, interesująco. Wypływa to z jego optymistycznego poglądu na świat. Bez moralizowania i dydaktyzmu potrafi jednak pokazać zwycięstwo dobra nad złem, sprawiedliwości nad krzywdą.

Mimo, że Marszak nie rezygnuje ze świata fantastyki, przedmiotem jego bajek są rzeczy zupełnie inne niż te, które znamy z bajek naszego dzieciństwa. W przeciwieństwie do Czukowskiego, u którego np. niedźwiedzie jadą

Próba zespołu amatorskiego w Pałacu Moskiewskich pionierów ze sztuki S. Marszaka „12 miesięcy”.

na rowerach, Marszałek operuje przeważnie rzeczami realnymi i możliwymi. Nie ma w jego bajkach czarów, ale myliłby się kto by sądził, że nie ma w nich cudów. Bo czyż nie można znaleźć wspaniałych, fantastycznych cudów w przyrodzie, w tym, jak człowiek staje się jej panem, w pracy człowieka? Jeśli naszą dziecięcą fantazję rozpałały „Bajki z 1.001 nocy”, to wiersze Marszaka można by nazwać bajkami z 365 dni — z 365 dni ludzkiego życia z całą jego bogatą tematyką, tylko przystosowaną do świata rozumowania dziecka i przełożoną na język dziecka.

Np. wiersz „Poczta”. Jest to historia listu, wysłanego do Leningradu. List spóźnił się, adresat jego odbiera długą podróż, a list wędruje za nim do Londynu, do Brazylii i dalej. Mamy w tej bajce i romantykę dalekich, egzotycznych podróży, i dowciovą charakterystykę cech każdego narodu. Główna myśl bajki — szacunek dla pracy, w tym wypadku dla pracy listonosza — nigdzie nie jest tu wypowiedziana, ale nasuwa się dziecku sama.

Często przedmiotem wierszy Marszaka jest

technika i jego potęga. Jego opisy brzmią jak bajka, bo bajeczna jest przecież sama myśl, bajeczne są zdobycze techniki, bajeczne sposoby, jakimi ludzie opanowują za jej pomocą świat. Budzi w swym małym czytelniku ciekawość, jak powstają rzeczy od najprostszych, jak np. stół, do najbardziej skomplikowanych, jak np. wielka elektrownia.

Nie znaczy to jednak by u Marszaka nie można było znaleźć postaci typowo „bajkowych”. Np. w pisanej prozą bajce „12 miesięcy”, której bohaterowie właśnie 12 braci-miesiący, pomagają biednej sierotce szukać zimą poziomek, wysepuje i zła królowa z bajek Andersena i cała gromada przeróżnych zwierząt. W bajkę są wplecione wiersze, z których dziecko w barwnych opisach poznaje przyrodę i jej zmiany w każdym miesiącu. A poza tym przekonuje się po przeczytaniu całej bajki, że zwycięża prawda — nie przy pomocy czarów, ale przez dobroć i miłość ludzką.

Halina Witwicka.

Wyjątki z „12-tu miesięcy” Marszaka

I uderzywszy w ziemię swoim lodowym kosturem tak przemówił Styczeń:

*Nie trzaskaj mrozie
Po ciemnych borach
Na sosnie, na brzozie
Nie wygryzaj kory.
Dość ci już gniazda wronie
Chłódami przerażać
Dość ci już ludzkie ustronia
Zamrażać.*

Kosmaty Luty pokręcił brodą i zahuczał:

*Huragany, wiatry, burze
Dmijcie z całej mocy.
Wcwał — zamiecie! Wichry — nuże
Rozigrzajcie się po nocy!*

*Trąbcie w chmurach śnieżne leje!
Niech się ponad ziemią wiją,
Niechaj pędzą w świat zawieje
Białą, zimną zmiją.*

Uśmiechnął się Marzec i dźwięcznie zaśpiewał swym chłopięcym głosem:

*Dzwońcie, toczcie się strumienie!
Rozlewajcie się kałuże!
Mrówki, wyjdźcie z pod kamieni
Po zimowej burzy.
Miś przedziera się kosmaty
Przez zwałone sosny,
Ptaszki nucą swe roraty,
Rozkwitł już pierwiosnek.*

Przełożył Stanisław Kowal

»ANKIETA PRZYJAŹNI«

W związku z Miesiącem Wymiany Kulturalnej, prosimy naszych Czytelników o wzięcie udziału w ogłoszonej przez nas ankiecie i o nadsyłanie odpowiedzi na następujące pytania:

- 1) Jakie imprezy urządzone w ramach Miesiąca Wymiany Kulturalnej Polsko-Radzieckiej widział Pan (i)? (Festiwal filmowy, teatr wystawa, koncert, widowisko sportowe itd.).
- 2) Która z nich podobała się Panu (i) najbardziej i dlaczego?
- 3) W jakim kierunku należałoby zdaniem Pana (i) rozwinąć polsko-radziecką wymianę kulturalną w przyszłości,

Pomiędzy uczestników naszej ankiety zostanie rozlosowane 50 cennych nagród książkowych. Najciekawsze odpowiedzi redakcja ogłosi na łamach „Przyjaźni”.

Święto plastyki Radzieckiej

Z okazji 30-letniej rocznicy Wielkiej Rewolucji Październikowej otwarto w Moskwie wszechzwiązkową wystawę artystyczną. Wzięli w niej udział artyści 16 Radzieckich Republiki wystawiając ponad 1.500 eksponatów malarstwa, rzeźby i grafiki.

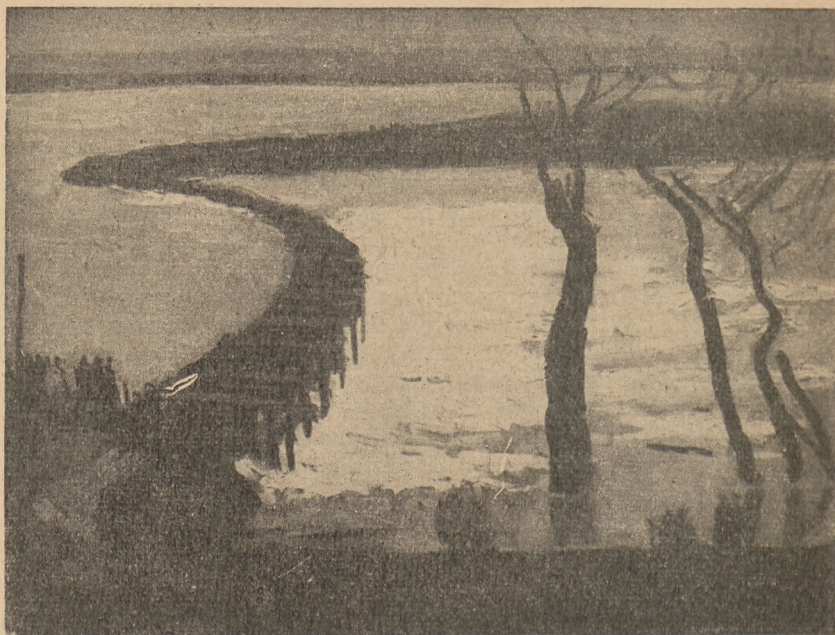
Wystawa odznaczała się niezwykłą różnorodnością tematów i rodzajów. Ogromne, figuralne kompozycje, portrety i martwe natury przeplatały się z bogactwem wszelkich rodzajów rzeźby.

Wiele miejsca poświęcono artystycznym wyrobom z laki; polichromia na papier — macha nawiązuje do tradycji starorusyjskiego malarstwa — zachowanej przez ludowych mistrzów.

Wystawa okazała się pogłębionym świadectwem wzrostu kadr radzieckich artystów i ich wszechstronnego odtwarzania życia swojego narodu. Całą galerię obrazów bohaterów narodowych otwiera ogromne płótno Aleksandra Bubnowa — „Świt na Kulikowym polu” i płótna Gawryły Gorjełowa — „Minin wita zwycięski lud” oraz — „Psy — rycerze”. Dawne podania ludowe o poleźnych bohaterach-wojownikach czuwających u rubieży swej ojczyzny wcielił Siergiej Orłow w majolikową grupę — „Rosyjski Witeź na straży”. Zwraca uwagę rzeźba portretowa wodza 1812 roku — Michała Kutuzowa, wykonana przez M. Ajenzładta.

Głęboka prawda, ideowość i humanitaryzm nasyca malarstwo poświęcone postaciom Lenina i Stalina, jak to: obrazy Włodzimierza Sierowa „Lenin proklamuje władzę radziecką”, Wasila Hwostienko „Październikowe dni”, Konstantego Ijona „Szturm Kremla w 1918 r.” i płótno młodego artysty Wiktora Cyplakowa „W. I. Lenin”.

Poza tym w graficznych seriach Eugeniusza Kibryka („W. I. Lenin w 1917 r.”), Wasyla Kasijana („Lenin i Ukraina”) i Piotra Wysyljewa („W. I. Lenin”) uwieczniono portret Lenina.

J. W. Gierasimow »Wylew jesienny.«

Józef Stalin odtworzony jest przez artystów radzieckich w różnych momentach swego życia i swej działalności.

Wszystkie prace na wystawie odzwierciedlają dążenie artystów do uchwycenia nowych właściwości radzieckiego człowieka. Jego porywy w wojnie z niemieckim najeźdźcą znalazły wyraz w takich wybitnych dziełach, jak „Szturm Sewastopola”, Sokołowa Skalia i P. Płotnowa, „Partyzanci” Siergoja Otromenko, „Nieposkromieni” Witalisa Cwirko, „Patriotka” Wiktora Iwanowa i inne.

Odbudowa gospodarcza kraju natchnęła wielu artystów do poświęcenia się temu tematowi. Obrazy Piotra Konczałowskogo („W południe”), Semena Czujkowa („Południe w Kirgizji”), Arkadego Płastowa („Na wybory”, „Gumno”) i Konstantego Maksimowa („Sprzedaż chleba państwu”) ilustrują pracę i życie kołchozu.

Oglądane na tej wystawie pejszaże Rosji radzieckiej naświetla uczucie głębokiej miłości do ziemi rodzinnej. Ogląda się z zachwytem i wschodnie widoki Mikołaja Romadina i rosyjską wiosnę na obrazach Witolda Biruli-Białynickiego. Prześlic-

na jest seria płócien „Żyto”, Aleksandra Gierasimowa. Artysta uwiecznił wspaniale piękno nieogarnionych rosyjskich pól falujących zielonym lub złocistym żytem.

Pokaźne miejsce na wystawie zajmują wyroby artystyczne z porcelany, fajansu i majoliki. Izidor Frih-Har stworzył monumentalną płaskorzeźbę „Czapajew” (legendarny przywódca z okresu wojny domowej 1918—1921 roku). Zina'ida Bażenowa zaprezentowała rodzajowe grupy na tematy życia Radzieckiego Wschodu a Maria Hołodnaja poświęciła swoją pracę radzieckim dzieciom.

Rzeźbiarze animalści mają ciekawe osiągnięcia („Mors” Iwana Efimowa i seria „Futerkowe zwierzęta” Wasyla Batagina). Fantastyką form i bogactwem barw uderzają kompozycje Siergieja Orłowa na tematy rosyjskich narodowych bajek.

S. H.

Każdy członek
Towarzystwa

prenumeratorem
— „Przyjaźni” —

Zima w Związku Radzieckim

Styczeń tegoroczny sprawił wszystkim miłośnikom zimy i sportów zimowych w naszym kraju — gorzki zawód. Nie pokrył ziemi puszystą warstwą śniegu, nie oszronił białą dekoracją drzew w parkach i lasach. Zima spóźniła się bardzo. Zatrzymała się na rozległych obszarach Związku Radzieckiego, skąd nadeszły wiadomości, że rozgościła się tam zaraz po Nowym Roku z całym swoim sztabem — mrozami, śniegiem, nadwornymi plastikami, ozdabiającymi okna ludzkich mieszkań srebrzystymi witrażami oraz dekoratorami, przeistaczającymi ogłócone z liści ogrody i bory w pejzaże z czarodziejskich bajek.

Zima w Związku Radzieckim...

Ileż obrazów nasuwa to jedno krótkie zdanie. Spójrzmy na mapę tego olbrzymiego państwa. Od podbiegunowych mórz po żółte piaski gorących pustyni azjatyckich, poprzecinanych grzbietami białą śniegów i lodowców wieczyste pobłyskiwających olbrzymów górskich — jakże wspaniałe tereny, a na nich jakże osobliwe, niepowtarzalne, gdzieindziej ma warunki zima, aby wystąpić w całej swej groźnej majestatycznej krasie, w całej swej urzekającej, a jakże dla człowieka i wszystkiego co żyje i oddycha, niebezpiecznej potędze.

Właściwie zima nigdy całkowicie nie ustępuje z granic państwa radzieckiego. Coś się w czas wiosny i lata przed pochodem triumfującego słońca za koło podbiegunowe, uchodzi zawsze dumna i groźna na szczyty Kaukazu, Tian-Szania, ale jest, czuwa, wabi zakochanych w niej śmialków — sportowców, myśliwych, uczonych badaczy, na zbocza lodowców, na wyspy Arktyki radzieckiej.

Są w Związku Radzieckim kraje, w których ziemia od wieków nigdy nie odmarza. We Wschodniej Syberii w okolicach Wierchojańska znajduje się najzimniejszy punkt na ziemi, biegun mrozu, gdzie temperatura spada w zimie do 70° poniżej zera. Śmiało można w poetyckiej przenośni uznać ten właśnie kraj za leżwiisko zimy, która tu na ziemi radzieckiej wśród gór Wschodniej Syberii czuje właściwy dla siebie — nieomal dosłownie — „grunt pod nogami”. Tu bowiem między potężnymi mnogowodnymi rzekami Lena i Jenisiejem, między górami Zabajkalskimi, Wschodnim Sajaniem, grzbietem Wierchojańskim i Czerskim, głębsze warstwy gleby zawsze są zamrożone. Przyczyna tego zjawiska tłumaczy się specyficznymi warunkami cieplnymi i fizycznymi, panującymi na tym obszarze. Ziemia w ciągu długotrwałej zimy i naskutek mrozów dochodzących, jak już powiedzieliśmy do 70° poniżej zera, przemarza na znacznej głębokości, a w ciągu kilku tygodni krótkiego lata zaledwie w górnych warstwach zdoła słońce obudzić życie.

Te zaskorupiałe w wieczystym uścisku zimy warstwy ziemi stanowią wielkie utrudnienie dla radzieckich ludzi pracy, którzy uprzedmawiają tę najzimniejszą krainę świata, wznosząc tam miasta, osiedla fabryczne, łącząc je kolejami i bitymi drogami.

Czuje się więc zima w ZSRR „jak u siebie w domu” — i dlatego zapewne nigdzie na świecie nie jest tak uroczą, różnorodną i... prawdziwą. Kto nie zna przysłowiowej „rosyjskiej” zimy z 40° mrozem, z bezszelestną ciszą — nieobjętego okiem błyszczącego śnieżną bielą stepu, ten w gruncie rzeczy nie wie właściwie co to jest zima i nie zna jej uroków. Wiele przyczyn gospodarczych i socjalnych złożyło się na to, że nie potrafimy docenić wszystkich walorów kulturalnych, zdrowotnych, wypoczynkowych tej pory roku. Być może dlatego tak niechętnie korzystamy z urlopów w miesiącach zimowych, nie interesujemy się masowo sportami zimowymi, że po „prawdziwą” zimę u nas niejednokrotnie trzeba jechać w góry, a przed wojną tylko nieliczni mogli sobie na takie wojaże pozwolić.

Inaczej jest w ZSRR.

Ludzie pracy cenią tam zimowe urlopy nie mniej od letnich wakacji. Domy wypoczynkowe, uzdrowiska, sanatoria dostosowane są do potrzeb miesięcy zarówno letnich, jak i zimowych. Cały też rok są przepełnione, przy czym w bardzo wielu wypadkach lekarze radzieccy uważają wypoczynek zimowy czy kurację za bardziej wskazane i pożyteczne dla organizmu człowieka pracy od letnich wczasów. Radziecki człowiek pracy chętnie też korzysta z urlopu zimą, wiedząc, że ta pora roku da mu wiele atrakcji i rozrywek, odświeżających organizm fizyczny i psychikę. Dzięki temu nastąpił w ZSRR masowy rozwój sportów zimowych, które stanowią rozrywki najszerzych warstw społeczeństwa. Wszystkie, jakże liczne w Związku Radzieckim organizacje sportowe, wychowania fizycznego, kluby fabryczne itd. mają rozbudowane sekcje hokejowe, łyżwiarzy, narciarzy i inne. Narciarstwo w ciągu trzydziestu lat władzy radzieckiej stało się sportem narodowym. Wielkie zasługi w propagandzie sportów zimowych przypisać należy organizacjom najmłodszych obywateli i obywateli ZSRR — pionierów. Przy domach pionierów istnieją również sekcje sportów zimowych, a niejednokrotnie sztuczne lodowiska pozwalające na uprawianie tych sportów przez cały rok.

Narciarstwo, którego zalety wychowawcze sprzyjają ukształtowaniu jednostek o zdecydowanym charakterze, odważnych, sportowców, szybko orientujących się, otoczone jest szczególną opieką urzędów wychowania fizycznego. Co roku odbywają się mistrzostwa

1

Спорт зимовий в ЗСРР

2

4

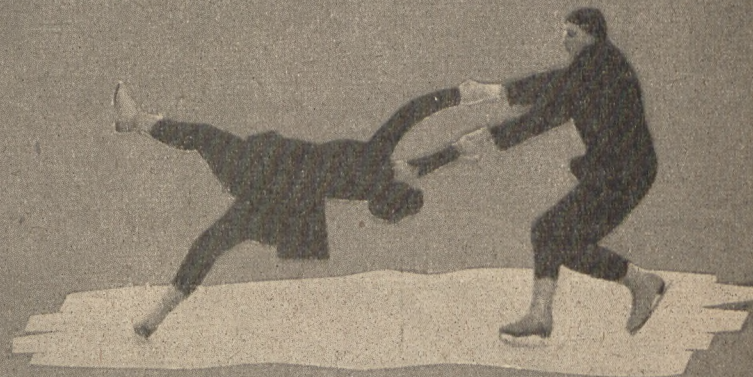
5

3

6

w poszczególnych republikach związkowych a następnie ogólnozwiązkowe, które cieszą się nie mniejszym zainteresowaniem społeczeństwa niż najbardziej na świecie popularny sport — piłka nożna. Mistrzostwa popularyzują narciarstwo a imiona mistrzów na długo pozostają w pamięci społeczeństwa. Obok sportowych drużyn męskich istnieją również drużyny żeńskie, uprawiające takie sporty jak np. hokej, co dowodzi wielkiej popularności sportów zimowych i... zimy w ZSRR. Rosyjscy łyżwiarze znani są światu oddawna nie mniej od rosyjskiego baletu. Jeszcze w 1908 r. na światowej olimpiadzie w Londynie rosyjski łyżwiarz N. Panin zdobył pierwszą nagrodę i złoty medal, bijąc poważnych konkurentów wielu innych państw.

Wielu radzieckich sportowców zasłynęło jako odważni badacze krain arktycznych lub niedostępnych gór Azji Środkowej, gdzie na wysokości kilku tysięcy metrów panuje wieczna zima. Ludzie ci wzbogacili naukę doniosłymi odkryciami.

Piękna lecz groźna zima radziecka jest więc również wychowawcą narodów. Niewątpliwie jest również naskutek tego współtwórcą historii, tej historii, która ze spalonej Moskwy wypędziła „boga wojny” Napoleona, tej historii, która na oczach naszego pokolenia dała w lutym 1943 r. bohaterskiej Armii Radzieckiej decydujące dla losów świata zwycięstwo w ruinach Stalingradu.

Karol Mirski.

Z ŻYCIA ZW. RADZIECKIEGO

NOWY ROK W ZSRR — ŚWIĘTEM DZIECI.

Ostatni dzień „starego roku”. Mieszkańcy Moskwy, przejeżdżający lub przechodzący przez Czerwony Plac, spoglądają z zaciekawieniem w stronę kremłowskiej więzy, gdzie zegary odmierzają z jednakowym spokojem czas, jaki dzieli w ludzkiej świadomości godziny roku, który odchodzi od pierwszych chwil Nowego Roku.

Z niecierpliwością oczekują starzy, młodzi i najmłodszy obywatele nadejścia wieczoru sylwestrowego, który zapoczątkuje Święto Nowego Roku, święto rodziny radzieckiej, święto dzieci przede wszystkim, jak u nas świętem rodzinnym jest „gwiazdka”.

Dzieci radzieckie używają już wakacji świątecznych od połowy grudnia. Trwać one będą cały miesiąc — do połowy stycznia. A to dlatego, aby młodzież mogła użyć zdrowej uciechy

sportów zimowych i wycieczek na zimowym powietrzu, hartującym organizm. W ZSRR zima jest wysoko cenioną ze względów zdrowotnych porą roku. Tysiące pracowników i robotników otrzymuje w tym okresie urlopy, a młodzież ma szczególnie długie wakacje. Działwa korzysta z nich na lodowiskach w parkach kultury, na torach saneczkowych.

W okresie zimowych wakacji najmłodszy obywatele ZSRR nie mogą doczekać się chwili, gdy w domach rodzinnych, szkołach, klubach, po salach fabrycznych zapłoną pięknie przystrójone choinki, które blaskiem lampionów i srebrnych ozdób ożywiają tradycję, dawny obyczaj — nową treścią radzieckiego święta, rozpoczynającego się wieczorem 31 grudnia. Skupiają też tego wieczoru wokół siebie wszystkie dzieci całego Związku Radzieckiego. Zapala się choinka w wieczór sylwestrowy niby wizja promienna nowego

życia w nowym roku, który pracą wszystkich ludów ZSRR pchnie dalej naprzód na drodze postępu i kultury olbrzymie państwo, coraz bardziej doskonałym kształt i treść tego życia.

To też „jołka” — choinka — nieci radość wśród dorosłych i dzieci, które zostaną tego wieczoru obdarowane licznymi prezentami i które będą podziwiać **Dziada Mroza**, pełniącego w dziecięcej wyobraźni tę samą funkcję, jaką odgrwca u nas św. Mikołaj, dostawca podarunków.

Dziad Mróz jest cały białeńki. Jego wasy i broda zwisają do ziemi. W rękach trzyma torbę wypełnioną po brzegi cukierkami. Jeszcze na długo przed Nowym Rokiem dzieci radzieckie ciekawie oglądają stojące poza witrynami sklepów figury Dziadów-Mrozów rozmaitej wielkości.

Od sprawowania i od postępów w nauce zależy bowiem jakiego otrzyma się Dziada-Mroza.

Gdy więc nasze dzieci już są po kłopotach, bo już otrzymały prezenty spod suto ozdobionej choinki, dzieci radzieckie pomagają jeszcze swym matkom, nauczycielom, opiekunom w zakupach, w wyszukiwaniu najładniejszych choinek, co stanowi zadanie niełatwe, gdyż na „jołki” wielki panuje popyt. Bo to i w domu trzeba je mieć i w szkole i w domu pionierów, gdzie wre praca nad przygotowaniem wielu niespodzianek,

Zdjęcia na stronie 20 — 21 przedstawiają:

1. *Łyżwiarka Lidia Sohołowa »Dynamo« Moskwa*
2. *Sport narciarski uprawia w Związku Radzieckim tysiące młodzieży. Oto jeden z efektownych skoków.*
3. *Moskwa. Mecz hokejowy na stadionie »Dynamo«. Rozgrywka pomiędzy drużynami »Dynamo« i »Spartak«.*
4. *Alpinista na lodowcu Odubi (Pamir).*
5. *Przyjazd narciarzy do Kawgołowa pod Leningradem.*
6. *Zawodowi narciarze w biegu terenowym.*
7. *Moskwa. Para znanych czempionów radzieckich w figurowej jeździe na łyżwach T. A. Granatkina i A. F. Tołmaczow.*

Choinka Noworoczna w sali kolumnowej Moskiewskiego Domu Rad.

nad zorganizowaniem karnawału na lodzie w parku kultury oraz wielu imprez sportowych wśród których do najmiłszych należą wyścigi na sankach. Lecz oto nadszedł upragniony wieczór, święto rodzinne, święto życzeń...

Z Nowym Rokiem!..
Od świateł tysięcy choinek, jak gdyby zapalały się oślepiająco bogate światła złocistych iluminacji, które potopem blasków zalewają w tę noc mury Kremla i place stolicy radzieckiej.

Roześmiane tłumy przepływają przez rzęście oświetlone ulice i Plac Czerwony pod murami Kremla. Oczekują na tę szczególną chwilę, w której kuranty kremlowskie wybijać poczną północ — hejnał Nowego Roku.

B. Brunicz

Z kroniki Towarzystwa

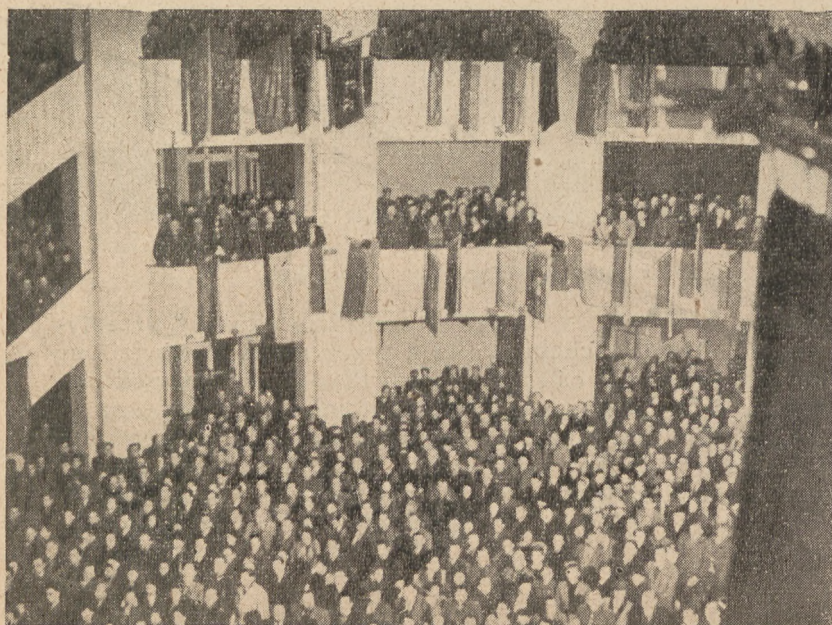
Bogata jest kronika działalności Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej w roku ubiegłym. Na wielu polach naszej pracy kronikarz Towarzystwa zanotuje wiele poważnych osiągnięć. Wobec tego, że dokładny opis historii naszego ruchu w roku ub. zająłby wiele stron „Przyjaźni” — pragniemy przypomnieć naszym Czytelnikom kilka najważniejszych wydarzeń, które charakteryzują zarówno zakres naszej działalności, jak i główne kierunki rozwojowe.

1 Pierwsza ilustracja przypomina otwarcie Centralnego Klubu Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, które nastąpiło w dniu 17.VI. roku ub. w salach siedziby Zarządu Głównego T-wa przy Al. Stalina 26. Uroczystość zgromadziła członków Rządu z premierem Cyrankiewiczem na czele, Zarządu Miasta st. Warszawy, działaczy świata słowiańskiego i przedstawicieli społeczeństwa.

Od chwili otwarcia Klubu minęło już pół roku. Klub stał się ogniskiem pracy kulturalnej i artystycznej, wzbudzającej coraz szersze zainteresowanie społeczeństwa działalnością naszego Towarzystwa.

2 Poważnym wydarzeniem w życiu kulturalnym naszego kraju w roku ub. był zorganizowany przez T-wo „Miesiąc Wymiany Kulturalnej Polsko-Radzieckiej”. Stanowił on okazję nie tylko dla mieszkańców stolicy, ale i wielu miast, osiedli robotniczych, a nawet wsi zapoznania się z filmem i książką radziecką dzięki kinom i wystawom objazdowym, z pieśnią i tańcem ludów ZSRR. Polskę odwiedzili znakomici uczeni, literaci i artyści radzieccy. Nasze zdjęcie przedstawia „Suite ukraińską” w wykonaniu świetnego baletu radzieckiego pod dyrekcją Igora Moisiejewa.

3 Trzydziestolecie Rewolucji Październikowej obchodzone było uroczystie w całym kraju.

stwa w roku 1947

Tow. Przyjaźni Polsko-Radzieckiej wspólnie z partiami demokratycznymi i innymi organizacjami społecznymi, zorganizowało szereg akademii, uroczystych wieczorów i odczytów, wyjaśniających społeczeństwu wpływ i znaczenie Rewolucji Październikowej na naszą walkę o wolność i całą naszą historię od czasów pierwszej wojny powszechnej. Zdjęcie zamieszczone obok przedstawia salę „Romy” w czasie akademii zorganizowanej z okazji 30-lecia Rewolucji Październikowej.

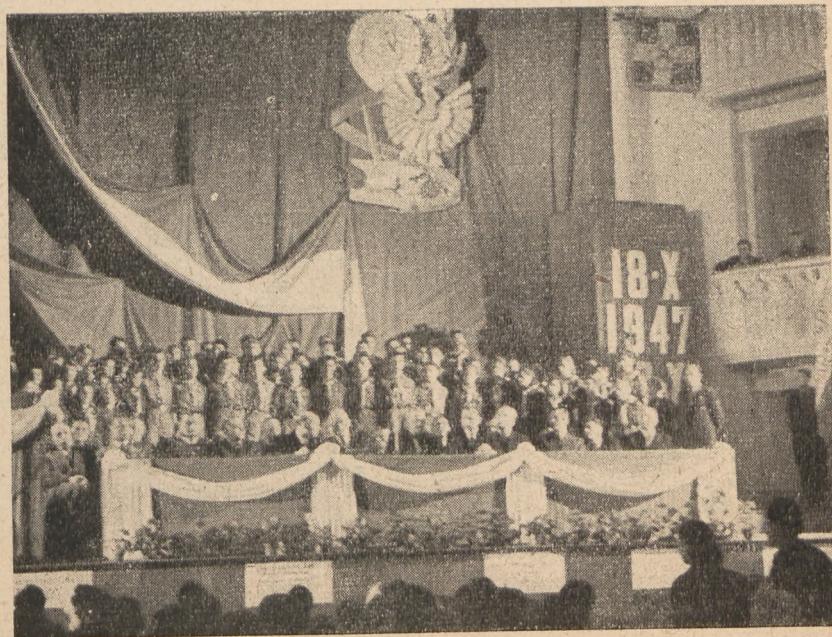

4 W celu uczczenia pamięci twórcy Rewolucji Październikowej, Wł. Lenina dokonano w dniu 7 listopada ub. roku w Poroninie otwarcia Muzeum im. Lenina. Rząd polski zakupił dom, w którym mieszkał w czasie swojego pobytu w Polsce W. Lenin. Zebrano tam wiele eksponatów, związanych z pobytami Lenina w Polsce. W uroczystości otwarcia Muzeum wzięli również udział przedstawiciele naszego T-wa.

5 Książka stanowi najbardziej wartościowy łącznik pomiędzy narodami Tow. Przyj. Polsko-Radzieckiej dokłada wszelkich starań aby upowszechnić w naszym społeczeństwie znajomość literatury radzieckiej. Zakłada przy swoich oddziałach czytelnice, biblioteki i księgarnie.

Na zdjęciu obok — moment otwarcia Głównej księgarni Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej w Warszawie przy ul. Królewskiej 2.

6 Ogólnokrajowy Zjazd Delegatów Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej w Warszawie w dniach 18 i 19 października ub. roku wykazał dalszy rozwój organizacyjny i pogłębienie metod pracy w terenie. Ostatnie nasze zdjęcie przedstawia Prezydium Zjazdu w czasie obrad. Na pierwszym planie widzimy prezesa Zarządu Głównego, ministra H. Świątkowskiego w rozmowie z radcą Ambasady ZSRR w Polsce p. Jakowlewym.

NIEZWYKŁA PARTIA SZACHÓW.

Na stadionie „Dynamo” w Tallinie (Estonia) dwaj radzieccy mistrzowie szachowi—Paweł Keres i Wasyl Smysłow — rozegrali partię szachów przy pomocy żywych figur. Pole „Dynamo” przez ułożenie odpowiednich kwadratów przybrało wygląd szachownicy.

Mistrzowie zasiedli przy stolikach, ustawionych po obu stronach pola-szachownicy.

Rozpoczyna się gra.

Smysłow gra — białe, Keres — czarne.

Smysłow robi posunięcia przez łącznika, który przekazuje go figurze szachowej na polu. Pionek cały w bieli wychodzi ze swojego kwadratu i posuwa się o dwa kwadraty naprzód; e2 — e4. Keres odpowiada pociągnięciem e7 — e5. Partia komplikuje się, a dyżurujące „sanitariuszki” sprowadzają z pola pierwszą „ofiara” walki szachowej. Skoczek w bieli pokonał czarno odzianego pionka.

Co pewien czas „wynoszone” są z pola pokonane „ofiary”.

Na atak białych, czarni odpowiadają przemyślanymi kontratakami.

Lecz żadna strona nie osiąga przewagi. Partia kończy się — remisem.

Tysiące widzów z zapartym oddechem śledziły przebieg tego niezwykłego widowiska i burzliwymi oklaskami nagradzały graczy i artystów, którzy występowali w żywych szachach.

NOWE MUZEUM ARCHITEKTONICZNE W MOSKWIE.

W starym pałacyku przy ulicy Kalinina w Moskwie, zbudowanym przez wielkiego budowniczego rosyjskiego Kszakowa w końcu 18 wieku, otwarto Muzeum Architektury Rosyjskiej.

Muzeum poświęcone jest historii architektury rosyjskiej począwszy od 11-go stulecia. Wśród eksponatów muzeum nader ciekawe są stare stylowe meble rosyjskie.

Zwraca uwagę model dworu w Kołomenskoje, drewniany pałacyk z 17 wieku, oraz model Kizkiego Zajazdu Klasztorne-

go, arcydzieła rosyjskiej architektury drewnianej.

W CIĄGU TRZECH MINUT WAGON ZAŁADOWANY.

Inżynierowie Kijowskiego Instytutu Badawczego Przemysłu Cukrowniczego, Nowikow i Kiczynin, skonstruowali potężną maszynę do ładowania buraków cukrowych na kolej.

Szczególną jej zaletę stanowi prostota konstrukcji. Jest to szufla mechaniczna połączona ze zwykłym traktorem, ładująca wagon buraków w ciągu trzech do czterech minut.

Na przyszły sezon buraczany zakłady radzieckie dostarczą 400 maszyn tego typu.

Ta szufla traktorowa znajdzie również zastosowanie przy ładowaniu węgla, koksu, rudy, żarzyn oraz sypkich materiałów budowlanych.

PIGMENT STAROŚCI.

Przed 45 laty, sławny uczyony rosyjski, Miecznikow, ze swym uczniem Milmanem, odkryli substancję, którą nazwali „pigmentem starości” ponieważ występuje w dużych ilościach w komórkach starego człowieka. Dzieci natomiast nie posiadają jej wogóle.

Przez wiele lat uczeni starali się otrzymać „pigment starości”, w czystej postaci, aby móc skutecznie walczyć ze starością.

Dopiero niedawno radziecki uczyony M. Surikow wydzielił w postaci proszkowej „pigment starości” z mózgu starych ludzi i nazwał go „substancją starości”. Uczeni badają obecnie możliwości usunięcia tej substancji z organizmu, przez co uda się może w przyszłości zapobiec procesowi starzenia się, a nawet przywracać młodość.

Wśród przyjaciół ZSRR

Towarzystwo Przyjaźni Bułgarsko-Radzieckiej

W centrum stolicy Bułgarii — Sofii — przy ulicy Cara Oswobodziciela znajduje się jedna z największych księgarni tego miasta. Jest to księgarnia Sofijskiego Towarzystwa Przyjaźni Bułgarsko-Radzieckiej.

W Bułgarii nasz bratni ruch przyjaźni ze Związkiem Radzieckim zorganizowany jest inaczej niż w Polsce. Na terenie każdej miejscowości istnieją działające niezależne od siebie Towarzystwa Przyjaźni Bułgarsko-Radzieckiej, które tworzą Związek Bułgarsko-Radzieckich Towarzystw. Z natury rzeczy najliczniejszym Towarzystwem jest towarzystwo stołeczne.

Bułgaria, która zawdzięcza swoje wyzwolenie spod okupacji niemieckiej i wyzwolenie socjalne z pięć ustroju monarchistyczno-kapitalistycznego Zw. Radzieckiemu a wyzwolenie z jarzma tureckiego również narodowi rosyjskiemu, żywi dla ZSRR trwałe i głębokie uczucia przyjaźni. Towarzystwa Przyjaźni Bułgarsko-Radzieckiej istniały przez szereg lat przed wojną. Pracowały nad pogłębieniem w swoim społeczeństwie znajomości życia radzieckiego, zdobyczy społecznych i kulturalnych ZSRR. W roku 1941 ulegając naciskowi Niemców ówczesny rząd bułgarski rozwiązał te towarzystwa. Reaktywowane po wojnie żywiło się rozwijają, organizując w swoich szeregach setki tysięcy Bułgarów i Bułgarek.

W ubiegłym roku odbył się w Sofii Kongres wszystkich Towarzystw Bułgarsko-Radzieckiej Przyjaźni, które łącznie liczyły w tym

czasie ponad 300.000 aktywnych członków. Kongres, w którym również wzięli udział przedstawiciele Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, dał nowy impuls do dalszego rozwoju organizacyjnego i ideowego Towarzystw Przyjaźni Bułgarsko-Radzieckiej.

Towarzystwa te prowadzą szeroką działalność odczytową, kulturalną, artystyczną. W Sofii, jak i w innych miastach istnieją Domy Przyjaźni Bułgarsko-Radzieckiej. W Domach ogniskuje się praca Towarzystw. Dom w Sofii miesięcznie przeciętnie odwiedza 150 000 osób, którzy między innymi uczęszczają na kursy języka rosyjskiego, na wykłady o życiu ekonomicznym, kulturalnym, politycznym ZSRR, a także o literaturze rosyjskiej i innych narodów radzieckich.

Towarzystwa zabiegają skutecznie o szerokie uwzględnienie repertuaru radzieckiego w teatrach i operach, o organizowanie wystaw artystów i rzeźbiarzy radzieckich itd. Do współpracy ze Związkiem Towarzystw w szerokim zakresie wciągnięty został również film i radio.

(r)

Witano nas jak braci.

„Witano nas wszędzie naprawdę, jak braci — mówi, o pobyty w ZSRR Raiko Damianow, szef bułgarskiej delegacji parlamentarnej. — Z tej niezapomianej wizyty członkowie delegacji, niezależnie od tego do jakiej należą partii, wynieśli wrażenie, iż naród radziecki prowadzi budownictwo pokojowe z ogromną wytrwałością i z niezwykłą wiarą w przyszłość.

JAKIE FILMY ZREALIZUJĄ REŻYSERZY RADZIECCY W 1948 R.

Rokrocznie, wciąż potężniejszy i doskonalszy swą produkcją, filmowy przemysł radziecki wypuszcza na ekrany dziesiątki filmów o wysokich walorach artystycznych, nie tylko formalnych ale również kulturotwórczych, wychowawczych w najszerszym tego słowa znaczeniu. Film radziecki syntetyzuje potrzebę emocjonalnego zadośćuczynienia oczekiwaniom widza z pracą nad pogłębieniem jego wrażliwości na takie ogólnoludzkie wartości — jak dobro, piękno, sprawiedliwość, praca, ofiarność, współdziałanie itd.

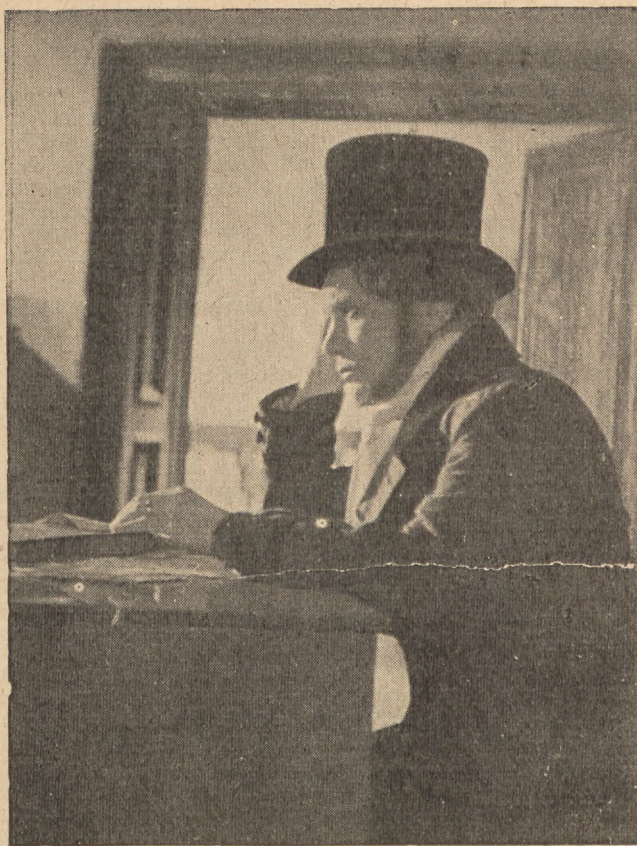
Filmy radzieckie pomimo potężnej konkurencji amerykańskiej zjednały dla kinematografii radzieckiej uznanie całego świata, czego dowodem są sukcesy na międzynarodowych festiwalach filmowych. To też produkcja radziecka budzi powszechne zainteresowanie.

Rok 1948 ma przynieść serię nowych wielkich filmów, które niewątpliwie będą dowodem nieustannego rozwoju, doskonalenia pracy, techniki i twórczości artystycznej kinematografii radzieckiej.

W największych filmowych atelier „Mosfilmu“ nakręcany jest wielki dokumentalny film historyczny w dwóch seriach pt. „Bitwa Stalingradzka“. Film o pogromie Niemców pod Stalingradem ukaże w gigantycznych rozmiarach prawdziwy obraz tej bitwy, która zadecydowała o losach drugiej wojny światowej i całego świata. Film nakręcany jest według scenariusza Mikołaja Wirty przez znanego reżysera Włodzimierza Pietrowa, autora wielkich filmów historycznych „Piotr I“ i „Kutuzow“. O rozmachu realizacyjnym niech świadczy fakt, że w scenach masowych weźmie udział około 50.000 statystów.

Innym filmem „Mosfilmu“ będzie — „Bohaterka Pracy Socjalistycznej“. Filmowa opowieść o prostej dziewczynie wiejskiej, która dzięki wytrwałej pracy stała się maszynistką kolejową, a dzięki bohaterskim czynom w okresie walki z niemieckim najeźdźcą uzyskała tytuł „bohaterki socjalistycznej pracy“ tytuł cieszący się w Związku Radzieckim największym szacunkiem. Autorką scenariusza jest Katarzyna Winogradzka. Film opracowują reżyserzy B. Buniejew, A. Rybakow i M. Szwajcjer.

„Prawdziwy człowiek“ będzie filmem o życiu radzieckiego lotnika Meresjewa, który w czasie wojny utracił obie nogi lecz nadal pozostał w szeregach wojennego lotnictwa. Żelazna wola radzieckiego bohatera zwyciężyła straszliwe kalectwo. Lotnik nauczył się tak walczyć protezami, że panował doskonale nad maszyną samolotu i wykonał wiele trudnych lotów. Scenariusz tego niepowszednego filmu według powieści Borysa Polewoja opracowa-

Artysta B. Czirkow w roli Glinki, w filmie z życia tego znakomitego kompozytora rosyjskiego.

ła Maria Smirnowa. Reżyseruje — Aleksander Stolper.

Filmem z życia wsi radzieckiej będzie obraz pt. „Suchy szyb“, który opowie, jak biedna nadwołżańska wioska rozkwitła za czasów władzy radzieckiej, jak zapanował w niej dobrobyt i radość życia, a jej obywatele zajęli wybitne stanowiska w życiu Związku Radzieckiego. Film przyniesie szereg wspaniałych zdjęć plenerowych z nad brzegów Wołgi. Autorką scenariusza jest również Maria Smirnowa. Film nakręca reżyser Lewkojew.

Pierwszym filmem barwnym radzieckiej produkcji bieżącego roku będą „Smiałe żagle“. Jest to również film o bohaterstwie pracy zwykłych ludzi radzieckich, którzy odbudowali swoje państwo ze zniszczeń wojennych, według pięcioletniego planu ofiarnie i z wiarą w coraz to doskonalszą formę ludzkiej egzystencji w ramach socjalistycznego państwa. Autorem scenariusza jest Mikołaj Pogodin, a reżyserem Aleksander Płuszko, nazywany w Związku Radzieckim „ojcem radzieckiego filmu kolorowego“. Film ten częściowo nakręcony jest w atelier filmowych na Barrandowie pod Pragą Czeską.

Również w atelier „Mosfilmu“

kończy się obecnie prace przygotowawcze do nakręcania dwóch filmów biograficznych: o wynalazcy radia, rosyjskim uczonym Popowie i o „ojcu rosyjskiego lotnictwa“ — Żukowskim, a ponadto film o upadku Berlina i szeregu filmów innych, które wykonane zostaną jeszcze w ciągu bieżącego roku.

„Lenfilm“ w Leningradzie przystąpił do nakręcania również kilku wielkich przebojów filmowych. Należąc będą do nich między innymi następujące filmy:

„Drogocenne ziarno“ — film z życia wsi radzieckiej opowiadający o pracy agronomów, traktorzystów i innych pracowników rolnych. Scenariusz opracował Buranow, a nakręcają znani radzieccy reżyserzy: Aleksander Zarchi i Józef Chejfic.

Życie lekarzy radzieckich ponownie (pamiętamy dobrze znakomity film o podobnym temacie „W imię życia“) zobrazuje film „Współpracownicy“, jest to film z czasów ostatniej wojny, opracowany według scenariusza Wiery Panowej przez reżyserów: Grannika i Radionowa.

„Pomyślnych wiatrów“ („Szczęśliwego pływania“). Będzie to filmowa opowieść o szkoleniu radzieckich oficerów marynarki, według scena-

riusza opracowanego przez Popowa. Film ten nakręca reżyser Lebediew.

Również film „morski“ nakręca Wytwórnia Filmowa w Kijowie. Nazywać się będzie „**Błękitne drogi**“ a zilustruje życie marynarzy, pełniących służbę na poławiaczach min. Reżyseruje W. Braur. Ta sama wytwórnica opracowuje film pt. „**Trzecie uderzenie**“. Temat — rozbicie wojsk niemieckich na Krymie. W filmie tym ukazani zostaną najwybitniejsi wodzowie Armii Radzieckiej z generalissimusem J. Stalinem na czele. Reżyseruje I. Sawczenko. Prócz wyżej wymienionych nakręcane są w Kijowie: — „**Ludzie o czystym sumieniu**“ w reżyserii W. Dmochowskiego i film historyczny z życia znakomitego poety ukraińskiego **Tarasa Szewczenki** w reżyserii I. Annienkowa.

Wytwórnica filmowa „Sojuzdietfilm“, która wyspecjalizowała się w produkcji bajek filmowych i filmów dla młodzieży, przygotowuje na rok 1948 kilka ciekawych filmów młodzieżowych i znów kilka bajek filmowych, a między innymi „**Bajkę o carze Saltanie**“ według znanej poetyckiej baśni Aleksandra Puszkina. Będzie to film kolorowy.

„Sojuzdietfilm“ przerobi również w bieżącym roku na film powieść M. Gorkiego „**Matka**“ i powieść Walentyna Katajewa „**Dwaj Kapitanowie**“, a ponadto nakręci film „**Uczennica**“. Będzie to film z życia dzieci, które po raz pierwszy przekroczyły progi szkoły. O ich pierwszych wrażeniach i przeżyciach w murach szkolnych. Główne role w tym filmie grają uczniowie szkół moskiewskich.

W s p ó ł p r a c a

NAUKA JĘZYKÓW OBCYCH PRZEZ RADIO

Dnia 3.I. 1948 r. Polskie Radio rozpoczęło naukę języków obcych elementarnym kursem języka rosyjskiego. Jeżeli próba ta zainteresuje słuchaczy, to Polskie Radio uruchomi także kursy innych języków. Kurs języka rosyjskiego składać się będzie z dwóch lekcji tygodniowo. Lekcje te nadawane będą w środy i soboty w programie ogólnopolskim

„**Czerwony krawat**“ będzie filmem o młodocianych radzieckich pionierach, o ich interesujących zabawach i próbach wynalazczości, o rodzinie radzieckiej i o radzieckiej szkole.

Ponadto filmia radziecka zapowiada wypuszczenie w roku bieżącym wielkiego filmu o pogromie Niemców pod Leningradem. Widzowie zobaczą jak mieszkańcy Leningradu przeżywali miesiące ciężkiej blokady. Film opowie o bohaterstwie żołnierzy i ludności cywilnej.

Drugim filmem o Leningradzie będzie film pt. „**Leningrad — miasto narodzin rewolucji**“. Historia miasta opowiedziana życiem robotnika, stałego mieszkańca Leningradu.

Z serii filmów biograficznych prowadzone są wstępne prace nad przygotowaniem obrazu z życia M. Kalinina, jednego z najwybitniejszych twórców państwa radzieckiego.

Ma się rozumieć, wymienione filmy nie wyczerpują wszystkich planów tegorocznej radzieckiej produkcji filmowej.

L. Rubach

o godz. 19.15. Te same lekcje usłyszeć można będzie tegoż dnia na fa-li Warszawy II o godz. 17.30 oraz w następnym dniu powtórzenie w programie ogólnopolskim o godz. 7.20 rano.

Pierwsze lekcje umieszczone zostały już w nr. 48 tygodnika „Radio i Świat“, a każdy nr. następny przynosi kolejno treść dalszych lekcji. Wkładki te można przechowywać celem skompletowania sobie książki do nauki języka rosyjskiego.

CHOWAŃSZCZYŻNA W PRADZE CZESKIEJ.

Jeszcze jednym przykładem stale pogłębiającej się współpracy artystycznej między narodami słowiańskimi było wystawienie wielkim nakładem kosztów opery M. Mussorgskiego „**Chowańszczyzna**“ na reprezentacyjnej scenie czechosłowackiej — w Teatrze Narodowym w Pradze Czeskiej.

JESZCZE JEDNO TOWARZYSTWO PRZYJAŹNI Z NARODEM RADZIECKIM. REPUBLIKA MONGOLSKA.

W Ulan-Bater powstało Towarzystwo Przyjaźni Mongolsko-Radzieckiej, którego celem jest popieranie stosunków naukowych i kulturalnych pomiędzy obydwoma krajami.

Towarzystwo posiada sekcję sztuki i literatury, sekcję naukową, pedagogiczną, medyczną i sekcję szachistów.

Opera Mussorgskiego »Chowańszczyżna« na scenie Opery Narodowej w Pradze Czeskiej.

TABELA LOTERII FANTOWEJ

TOWARZYSTWA PRZYJAŹNI POLSKO - RADZIECKIEJ

LOS Y POCIESZENIA

3 46 571 7 95 105 113 114 133 158 186 200 242
 243 283 318 354 380 390 424 454 505 515 517 522
 540 546 589 614 624 645 654 727 735 749 769 794
 808 844 869 876 881 931 945 997 1005 13 5 65
 67 82 90 94 97 101 111 112 124 127 129 130 162
 194 220 241 246 286 314 323 338 345 353 355 362
 364 387 393 394 415 421 424 426 448 463 470 492
 502 504 515 564 569 574 604 616 6.3 664 665 696
 702 727 737 749 778 815 816 8.8 827 839 857 867
 905 906 930 9.5 938 950 954 960 979 985 988 2128
 136 154 231 234 246 264 279 294 297 304 337 344
 350 367 386 389 426 446 465 469 477 487 501 509
 543 568 573 590 605 608 612 626 630 642 644 645
 665 673 688 702 711 749 841 847 850 866 880 897
 939 962 3014 39 50 53 87 102 106 152 158 197 202
 227 258 275 276 288 334 338 339 341 359 372 474
 481 482 483 500 526 579 607 638 650 653 665 679
 680 691 711 727 735 748 763 769 778 790 800 854
 856 874 891 921 928 946 949 952 965 4013 15 31
 42 45 49 86 153 190 210 221 277 300 345 352 357
 398 400 413 423 466 471 485 496 515 516 552 580
 643 651 688 690 697 707 726 735 739 748 752 753
 755 758 768 805 807 863 878 884 893 901 922 929
 932 935 944 945 5001 23 35 64 66 70 99 141 142
 153 165 176 183 209 211 214 231 235 283 286 324
 335 341 343 429 438 439 457 465 469 485 501 512
 523 524 535 551 552 568 575 593 603 622 627 628
 635 668 688 698 699 703 710 717 734 762 788 794
 800 801 808 829 862 864 883 887 941 964 974 983
 987 6003 13 52 65 93 95 106 117 126 133 142 148
 153 154 162 184 197 235 250 253 299 364 373 392
 396 403 405 419 428 464 480 482 497 501 512 532
 541 570 575 587 600 616 622 624 681 697 700 732
 745 751 764 778 786 802 812 834 922 958 984 988
 994 999 7053 59 74 79 93 100 120 127 131 150 152
 180 191 195 199 223 238 244 248 252 255 262 264
 272 291 299 301 327 413 425 483 507 514 530 532
 536 552 566 578 589 594 616 620 623 624 637 682
 695 703 706 734 743 766 775 783 793 820 826 838
 842 849 850 858 878 896 918 939 961 963 970 972
 980 993 8008 9 17 21 37 44 63 129 147 163 164
 165 186 202 207 210 219 224 231 232 253 266 284
 292 295 378 390 403 413 416 425 434 436 439 440
 453 457 462 471 499 514 526 538 543 577 582 583
 659 668 672 673 675 685 686 9310 331 356 379 389
 409 411 430 486 506 559 579 581 591 600 608 610
 623 625 631 636 639 659 663 683 690 693 796 809
 876 881 898 905 906 966 971 982 989 996 10004
 27 32 34 35 109 110 118 131 146 162 188 207 209
 220 224 256 262 286 301 311 332 352 386 397 436
 442 444 458 500 555 560 563 566 567 600 613 619
 646 651 695 697 771 806 817 854 856 892 893 924
 925 934 939 947 961 986 988 996 11026 120 129
 131 133 185 210 217 257 285 292 311 319 350 355
 451 486 509 513 519 523 540 568 583 616 622 627
 643 667 669 678 686 726 739 755 757 831 833 838
 846 860 861 869 878 888 890 895 908 919 921 926
 938 960 985 990 12023 25 39 42 63 76 82 106 112
 132 134 149 154 157 195 222 236 249 254 256 280
 293 296 307 309 326 343 344 348 378 398 412 421
 424 432 435 436 441 466 471 508 517 547 549 602
 633 647 724 735 739 747 802 811 857 899 900 906
 929 938 960 966 989 991 13016 39 52 63 83 121
 124 158 160 167 179 207 231 234 252 345 357 374
 381 392 397 437 445 454 476 495 496 498 544 547
 566 569 576 588 602 616 675 691 762 760 770 771
 782 800 802 804 810 813 820 840 846 863 869 870
 884 917 957 958 962 977 14013 37 46 47 53 58 66
 147 152 154 168 182 193 201 244 259 265 284 320
 325 337 354 363 378 381 392 416 439 452 489 493
 500 523 553 556 569 707 734 772 794 827 858 878
 904 907 938 948 958 986 15002 6 9 25 47 53 79

103 144 161 174 189 193 217 222 224 235 283 296
 301 314 332 338 387 405 414 422 427 443 453 467
 519 523 532 534 538 553 555 567 594 600 604 627
 663 664 693 704 712 766 780 788 802 812 818 821
 824 846 851 858 862 874 886 921 947 16004 8 11
 25 34 42 63 66 69 88 101 102 123 133 169 173 183
 192 195 196 221 222 250 254 267 284 291 307 315
 355 360 368 378 385 420 425 442 461 475 479 500
 510 541 548 581 608 621 673 684 698 746 774 813
 815 818 821 893 902 996 999 17005 10 23 35 61
 68 96 131 145 166 174 183 190 226 228 232 234 239
 244 262 277 363 365 380 383 411 424 427 456 498
 504 508 521 524 535 549 551 562 570 575 612 615
 638 668 711 737 740 746 747 773 776 782 788 793
 822 842 856 910 924 927 946 948 955 960 18087 95
 119 157 220 233 284 299 317 351 379 400 416 502
 504 523 538 580 615 621 643 646 670 683 688 717
 725 731 733 758 767 768 782 826 827 836 844 845
 893 924 927 928 931 945 962 983 987 19000 11 27
 60 68 82 109 153 162 164 183 187 194 256 264 269
 272 344 391 399 409 439 457 476 484 512 523 562
 585 618 621 638 644 648 651 682 713 723 726 734
 742 755 759 760 763 766 784 788 789 799 818 831
 840 847 851 872 887 888 920 937 952 955 957 963
 983 19984 985 989 20010 23 40 49 181 194 216 224
 226 281 289 307 316 326 327 336 375 442 448 461
 470 478 498 535 536 537 545 575 583 600 613 647
 656 667 672 757 761 781 788 792 801 826 843 863
 871 885 923 924 959 21001 20 36 59 83 98 122 141
 164 168 174 183 196 204 220 230 232 305 316 330
 347 365 370 371 372 374 379 381 382 399 409 433
 438 449 462 472 477 478 486 509 519 523 545 553
 555 557 558 563 569 579 582 585 615 637 647 663
 665 739 744 793 794 811 835 848 860 866 887
 908 921 932 980 998 22009 47 52 57 61 139 165
 221 236 242 251 266 272 314 322 351 355 387 399
 404 438 445 450 463 469 472 487 551 559 560 574
 578 606 610 619 643 707 754 759 767 829 842 845
 859 870 876 892 897 904 917 922 926 928 947 976
 983 985 988 999 23006 22 66 78 85 101 103 105
 108 118 120 155 212 213 231 243 258 265 288 317
 324 398 498 502 506 511 523 528 529 539 553 566
 587 612 623 637 646 648 657 659 710 716 725 750
 756 757 768 781 794 798 803 832 847 870 872 898
 900 948 950 980 982 983 994 996 24004 9 22 65
 71 76 79 97 98 99 115 131 151 157 174 205 209
 223 243 256 263 273 279 303 314 333 361 367 373
 380 399 412 419 421 427 431 460 478 484 493 543
 585 601 680 691 692 693 706 716 735 737 740 742
 748 757 759 770 795 796 811 826 839 865 913 947
 952 993 25010 16 54 61 83 84 153 198 212 229 233
 235 237 250 272 331 380 404 411 440 445 461 675
 491 536 539 642 651 677 679 691 741 743 744 780
 791 824 829 878 880 896 904 928 933 935 939 972
 976 26020 99 101 133 156 157 166 171 190 205 211
 238 240 297 310 312 327 328 332 363 366 378 382
 452 463 485 510 544 556 559 560 578 579 584 593
 608 610 617 639 642 656 663 698 722 757 765 768
 793 798 806 832 836 841 842 854 855 862 869 871
 907 908 935 967 971 989 27013 20 49 62 74 82 89
 108 114 123 152 164 192 197 300 331 335 342 347
 356 421 451 472 482 484 487 497 508 530 551 552
 553 559 614 620 635 655 690 702 713 721 751 764
 784 862 888 891 911 922 931 973 985 993 28029 30
 39 62 71 76 86 90 91 92 116 123 132 145 176 191
 203 211 212 235 250 258 289 293 295 297 335 338
 345 380 391 403 436 451 467 477 502 503 515 555
 579 593 599 631 640 662 676 685 689 709 731 789
 794 799 816 817 847 855 886 895 929 959 961 967
 971 973 979 982 29003 5 38 45 55 64 94 99 110 111
 129 149 158 170 200 205 210 217 226 230 237 275
 279 299 308 358 372 396 417 418 445 448 453 455

778	792	832	857	895	899	912	943	944	949	956	870	891	921	951	962	196003	24	99	124	130	147	157			
963	964	971	975	192003	38	52	61	92	160	165	198	165	215	219	232	235	299	330	334	363	378	413	436		
204	206	225	241	250	308	309	352	359	380	388	397	450	554	458	463	474	485	521	536	544	572	593	606		
407	456	466	470	493	511	518	539	543	552	676	679	621	627	632	666	698	704	717	753	779	792	802	810		
743	757	794	827	856	863	889	912	914	915	986	991	871	886	893	897	921	907	920	959	979	984	995	197001		
193009	14	16	21	53	56	68	115	134	161	171	176	2	10	42	75	83	105	137	149	179	212	214	226	235	253
211	222	231	232	260	278	284	300	303	349	396	410	265	292	319	357	361	373	380	401	403	409	411	422		
434	437	450	459	461	468	474	487	500	516	530	541	425	438	439	444	466	478	486	495	498	506	530	534		
593	596	598	627	631	646	652	656	689	702	709	744	539	541	586	590	614	621	642	644	659	688	706	719		
785	788	800	804	831	850	860	878	894	908	919	928	723	766	799	825	828	841	860	870	882	886	891	925		
937	950	954	991	993	194006	28	41	54	63	85	86	91	931	965	970	974	979	980	198024	35	40	43	106	169	
95	118	164	177	186	197	204	223	226	227	245	280	182	191	216	233	267	283	284	303	325	349	379	387		
284	290	301	305	337	354	360	381	382	396	408	424	408	433	467	469	475	492	521	537	548	554	560	585		
432	459	463	465	475	485	503	518	531	544	559	569	587	605	612	648	650	678	704	711	757	790	811	834		
590	599	609	629	639	653	659	666	677	680	694	727	873	884	893	916	921	927	937	960	983	199001	14	15		
773	782	856	869	873	879	886	887	894	896	905	916	17	40	42	45	51	59	66	119	138	153	155	276	277	280
937	945	950	972	996	999	195018	58	62	70	122	138	314	333	348	353	363	372	407	411	442	451	494	522		
146	147	153	174	194	207	209	268	283	300	310	330	524	554	577	609	631	649	650	664	672	716	721	744		
337	348	385	399	414	433	435	444	446	454	484	501	751	789	806	813	826	846	855	866	877	898	906	915		
514	520	554	587	600	601	618	639	650	660	666	685	930	972	980	983										
731	734	740	749	772	790	795	798	807	820	838	865														

« P A G E D » Polska Agencja Drzewna

Spółka z o.o. w Warszawie

Centrala w Warszawie, Plac Trzech Krzyży Nr. 18. Telefon 8-54-20 (21) 22

ODDZIAŁY DELEGATURY:

Białystok, ul. Sienkiewicza 14	Łódź, ul. Narutowicza 47
Bydgoszcz, ul. Dworcowa 86	Olsztyn, ul. Warmińska 6
Gdynia, ul. Świętojańska 44	Poznań, ul. Matejki 3
Gorzów, ul. Mieszka I-go 42	Siedlce, ul. 3-go Maja 13
Katowice, ul. Ligonia 22	Szczecin, ul. Żubrów 1
Kielce, ul. Markowskiego 17	Szczecinek, ul. Leśna 53-55
Kraków, ul. Aleja Mickiewicza 41	Warszawa, Plac Trzech Krzyży 18
Lublin, ul. Fabryczna 25	Wrocław, Plac Grunwaldzki 46-48
Zielona Góra, ul. Stalina 26	

prowadzi sprzedaż materiałów i wyrobów drzewnych produkcji Lasów Państwowych w partiach wagonowych, jak również detalicznie przez sieć składów na terenie całego państwa; dostarcza do każdego punktu w kraju różne gatunki i wszystkie wymiary materiałów produkowanych przez Lasy Państwowe.

C. H. D.

CENTRALA HANDLU DETALICZNEGO

Pol. Zw. b. Więźni Politycznych
sprzedaje artykuły włókiennicze
i odzież

w 274 sklepach C.H.D. w całej Polsce
Posiada 7 Wytwórni i Szwalni.

CENTRALNY ZARZĄD PAŃSTWOWEGO PRZEMYSŁU KONSERWOWEGO

DYREKCJA HANDLOWA

Oddział w Bydgoszczy,
ul. Maks. Piotrowskiego 12/14 tel. 15-86. 16-86. 18-27.

Prowadzi sprzedaż przetworów rybnych, mięsnych i owocowo-warzywnych
HURT — własne sklepy detaliczne.

CELE I ZADANIA PAŃSTWOWEGO MONOPOLU SPIRYTUSOWEGO

Szkodliwość spożywania alkoholu dla zdrowia ludzkiego jest pewnikiem, stwierdzonym zarówno przez ludzi nauki, jak również przez działaczy społecznych, lekarzy i prawników, którzy w codziennej praktyce spotykają się ze skutkami pijaństwa: zwyrodnieniem moralnym, chorobami fizycznymi i umysłowymi, przestępczością. Walka z alkoholizmem jest więc koniecznością, uznawaną przez wszystkich i prowadzona jest od dawna — ma ona swoje długoletnie doświadczenia, z których należy korzystać.

W walce z alkoholizmem chwytało się już różnych środków, nieraz bardzo radykalnych i drastycznych, stosując nawet całkowity zakaz konsumpcji alkoholu, obwarowany całym arsenałem środków karnych i policyjnych. Nie dawało to jednak nigdy spodziewanych rezultatów. Wystarczy tu tylko przypomnieć smutne dzieje prohibicji amerykańskiej, która zamiast korzyści przyniosła tylko ogromne szkody społeczne: potajemny przemysł spirytusowy, międzynarodowy przemysł alkoholu i gwałtowny wzrost przestępczości.

W Europie walka z alkoholizmem potoczyła się innymi drogami. Państwa europejskie, wzbogacone doświadczeniem Ameryki, szukają innych, mniej radykalnych rozwiązań: tolerując spożycie alkoholu starają się je doprowadzić do rozmiarów najmniej szkodliwych społecznie. Początkowo ograniczają się do kontroli prywatnych producentów i sprzedawców alkoholu. Forma ta okazała się jednak niedostateczna, stopniowo więc państwo, któremu najbardziej zależy, aby mieć jak najwięcej zdrowych i silnych obywateli, samo ujmuje w swe ręce produkcję i sprzedaż napojów alkoholowych, aby poprzez poprawę jakości wyrobów i racjonalną politykę cen zmniejszyć szkodliwość alkoholu dla zdrowia i doprowadzić spożycie do granic minimalnych. W ten sposób w Europie, jako powszechnie przyjęta, bo najlepsza forma gospodarki spirytusowej, pojawia się monopol państwowy, wyposażony w ustawowe prawo wyłączności dysponowania artykułami przemysłu spirytusowego. Praktyka wielu państw wykazała, że jest to bardzo skuteczny instrument w walce z alkoholizmem, to też ich śladem poszła Polska, gdzie P. M. S. został wprowadzony w 1924 r.

W zakresie produkcji wódek Polski Monopol Spirytusowy wykorzystał długoletnie wyniki badań uczonych rosyjskich, przeprowadzone przeważnie w dawnym monopolu rosyjskim, nowe osiągnięcia innych państw oraz badania Centralnego Laboratorium Monopolu Spirytusowego w Warszawie, stosując m. in. sączenie wódek przez węgiel drzewny.

Działanie węgla jest bardzo korzystne: zapewnia lepszy smak i zapach wódki, oraz usuwa znajdujące się jeszcze resztki ubocznych produktów fermentacji, szkodliwe dla zdrowia.

Sączenie przez węgiel daje jednak dobre rezultaty tylko wówczas, gdy do tego celu użyty jest węgiel odpowiedniej jakości oraz sam proces sączenia prowadzony jest we właściwy sposób, a więc odpowiednio zbudowane filtry, określony właściwy czas i szybkość przepływu filtratu itp. W tej dziedzinie Państwowy Monopol Spirytusowy zużytkował bogate własne doświadczenia, przeprowadzane na szeroka, fabryczną skalę w Wytwórni w Warszawie.

Oczyszcza się bardzo gruntownie spirytus, podstawowy produkt przy wyrobie napojów alkoholowych. Ponadto wodę, zawierającą najczęściej sole wapnia i magnezu, tzw. wodę twardą poddaje się procesowi zmiękczenia za pomocą filtrów permutytowych lub przez dodanie pewnych odczynników chemicznych.

Mechaniczna mieszanina wody i spirytusu tzw. wódki surowe, mimo użycia wysokowartościowych surowców, posiadają jednak bardzo często nieodpowiednie właściwości degustacyjne: jak zbyt ostry smak i zapach, gorycz, obce zapachy itp. Wady te usuwane są przez sączenie wódek surowych przez węgiel drzewny.

Poza wymienionymi metodami produkcji warto wspomnieć jeszcze o specjalnym badaniu butelek, stosowanym tylko przez monopol w Polsce. Przy zastosowaniu tej metody szkło nieodpowiedniej jakości

zostaje zabarwione na czerwono i w ten sposób wyeliminowane z użycia.

Państwowy Monopol Spirytusowy po wyzwoleniu rozszerzył swoją działalność, przejął z rąk prywatnych przemysł rektyfikacyjny, grzelnictwo przemysłowe oraz produkcję wódek gatunkowych, grupując w ten sposób w swoich agendach całokształt gospodarki spirytusowej. W zmienionych warunkach powojennych Państwowy Monopol Spirytusowy napotkał jednak na trudności, niespotykane dotychczas w takich rozmiarach. Jest to pozostałość okupacji — rozszerzona nadmiernie produkcja samogonu, zwanego popularnie bimbrem, który stał się główną przyczyną panującego obecnie alkoholizmu.

Nielegalna produkcja alkoholu utrudnia obecnie prowadzenie odpowiedniej, racjonalnej społecznie polityki cen. Ceny wódki w okresie powojennym były zbyt niskie w porównaniu z cenami artykułów żywnościowych, co uznać należy za zjawisko społecznie szkodliwe. Dopiero stopniowa likwidacja potajemnego grzelnictwa pozwoliła na dwukrotne w ciągu bieżącego roku podwyższenie cen wyrobów monopolowych, co w efekcie powinno doprowadzić do zmniejszenia spożycia alkoholu.

Produkcja i sprzedaż napojów alkoholowych nie wyczerpują całokształtu działalności Państwowego Monopolu Spirytusowego. Drugą dziedziną nie mniej ważną, o doniosłym znaczeniu gospodarczym, jest produkcja spirytusu na cele przemysłowe i techniczne. Ta część działalności Monopolu Spirytusowego nie nasuwa zastrzeżeń ze strony społeczeństwa, jest jednak na ogół mało znana i interesuje przede wszystkim fachowców.

Rozwój techniki i przemysłu rozszerzył zastosowanie alkoholu. Spirytus używany jest nie tylko do wyrobu trunków, ale również do produkcji octu, środków leczniczych i dezynfekcyjnych, eteru, perfum i kosmetyków, lakieru i polityry, kolodiu, materiałów wybuchowych, klisz i błon fotograficznych, sztucznej skóry, syntetycznego kauczuku, sztucznego jedwabiu, mieszanek benzynowo-spirytusowych do napędu motorów, a ponadto do oświetlania i ogrzewania. Jak widzimy zastosowanie olbrzymie — słusznie więc można powiedzieć, że spirytus dobrze wykorzystany jest bogactwem narodu.

Niskie jednak ceny takiego spirytusu stwarzają poważne niebezpieczeństwo użycia go do spożycia.

Jednym ze środków zaradczych jest skazanie spirytusu na cele przemysłowe, co jednak nie wszędzie może być stosowane. Pogodzenie tych dwóch sprzecznych postulatów, tj. zwiększenie zużycia spirytusu do celów przemysłowych po najtańszej cenie i niedopuszczenie do nielegalnego spożywania tego alkoholu jest jednym z najważniejszych zagadnień gospodarki spirytusowej.

Produkcja spirytusu zarówno przemysłowego jak i konsumcyjnego ma olbrzymie znaczenie również dla rolnictwa. Przeważną część produkowanego w Polsce spirytusu stanowi spirytus rolniczy, wytwarzany głównie z ziemniaków, resztę spirytus z melasy, będącej ubocznym produktem przy fabrykacji cukru.

Rola i znaczenie Państwowego Monopolu Spirytusowego nie byłaby należycie oświetlona, gdyby pominąć jego osiągnięcia finansowe. Wpłaty Monopolu do Skarbu stanowią poważną część dochodów państwa, przyczyniając się w znacznej mierze do odbudowy i stabilizacji życia gospodarczego i równowagi budżetowej.

Jeśli udział monopolu jest w obecnym budżecie procentowo wyższy niż przed wojną, to zjawisko to wypływa przede wszystkim z tego, że Państwowy Monopol Spirytusowy odbudował swoje dochody szybciej, gdy inne źródła dochodów skarbowych odbudowują się wolniej.

Działalność Monopolu sięga głęboko w życie gospodarcze i ma korzystne znaczenie zarówno w dziedzinie rolnictwa, jak i innych gałęziach przemysłu. Jest on, wbrew częstym a fałszywym opiniom, nie tylko źródłem dochodów dla Państwa, ale stanowi zarazem jeden z najskuteczniejszych instrumentów w walce z alkoholizmem.

CENTRALA

ZAOPATRZENIA HUTNICZEGO

PRZEDSIĘBIORSTWO PAŃSTWOWE

Katowice, ul. Armii Czerwonej (Zamkowa) 12-14

Adres telegraf.: Centrorud—Katowice, Telefony: 367-01-05, 369-31-35 i 349-41-45

ODDZIAŁY:

WARSZAWA, Aleja na Skarpie 21
OLIWA, Grunwaldzka 528
SZCZECIN, ul. Dworcowa 19

DELEGATURY:

ŁÓDŹ, ul. Wschodnia 74
WAŁBRZYCH, ul. Słowackiego 16

Z A O P A T R U J E

na prawach wyłączności huty żelazne i przedsiębiorstwa przemysłu hutniczego:

w surowce krajowe i zagraniczne: jak rudy, topniki, piryty, żelazostopy, węgiel i koks,

w maszyny i urządzenia techniczne: wielkopięcowe, koksowni, walcowni, odlewni. Maszyny w aparaturach, maszyny pomocnicze jak dmuchawy, sprężarki, wentylatory. Obrabiarki do metali i drzewa. Urządzenia transportowe, urządzenia do spawania i cięcia. Maszyny elektryczne, silniki i prądnice. Transformatory. Sprzęt wysokiego napięcia,

w materiały pomocnicze: jak metale kolorowe, szczeliwo, materiały izolacyjne, pasy, transporterzy, skóra, guma, śruby, nity, liny, druty, gwoździe. Materiały budowlane. Produkty naftowe, smary, gazy przemysłowe, odczynniki, farby, lakiery, pokosty. Karbid, grafit. Papier i druki,

w odzież ochronną skórzaną, gumową i azbestową: jak buty, kombinezony, fartuchy, łapy, nakolanniki i t. p.

CENTRALA HANDLOWA PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

z a w i a d a m i a

że w dniu 15-go grudnia 1947 r.

rozpoczęła sprzedaż detaliczną

W PAŃSTWOWYM SKLEPIE CHEMICZNYM

Warszawa, Nowy Świat, róg Młodzieży Jugosłowiańskiej (Pierackiego)

Sklep zaopatrzonej jest w pełny asortyment
wszelkiego rodzaju chemikalii następujących branż:

chemiczno - drogerijna
mydlarska

farby i lakiery
kosmetyka i perfumeria

gumy techniczne
odczynniki chemiczne

TOWARZYSTWO PRZEMYSŁOWO - HANDLOWE „BACUTIL”

Centrala: Warszawa, ul. Bartosiewicza 7, tel. 85-109

Oddziały Wojewódzkie:

1. Białystok, ul. Kolejowa 2
2. Bydgoszcz, ul. Jagiellońska 41
3. Gdynia, 6 ul. Pogórska 111
4. Katowice, ul. Mikołowska 21
5. Kraków, ul. Rzeźnicza 33
6. Kielce, ul. Zawórska 44
7. Lublin, ul. Łęczyńska 107

Fabryka Organopreparatów
i Laboratorium dośw. adczalne
Warszawa, ul. Gzów 18

8. Łódź, ul. Nowotki 4
9. Olsztyn, ul. Tartaczna
10. Poznań, ul. Garbary 69/75
11. Rzeszów, ul. Podzamcze 6
12. Szczecin, ul. Krasińskiego 79
13. Warszawa, ul. Sierakowskiego 2
14. Wrocław, ul. Legnicka 100

Fabryka Żelatyny Jadalnej.
Brodnica n/Drwęca, ul. Piaski 11

Fabryka Albuminy
Gdynia 6, ul. Pogórska 111

Wytwórnice Jelit Sztucznych
Rzeszów, ul. Podzamcze 6

Wytwórnia Podpuszczki i Pepsyny
Warszawa, ul. Krak.Przedm. 66

Zakłady Utylizacyjne:

w Gdyni, ul. Pogórska 111

w Zieleńcu, pow. Ostrowy k/Kutna

Produkuje i sprzedaje:

Żelatynę jadalną pełnolistną, łamaną, w proszku. Suszone zwierzęce gruczoły wewnętrznego wydzielania. Organopreparaty: pepton, pepsynę, podpuszczkę, cholesterolinę. Jelita sztuczne, mączkę mięsną i mięsno-kostną, altuminę pyłkową.

Zbiera, konserwuje i dostarcza zainteresowanym przemysłom:

Zwierzęce gruczoły wewnętrznego wydzielania: jajniki, jądra, trzustkę, tarczycę, nadnercza, żółć, ciała żółte, przysadki mózgowe, szyszynkę, i t. p. Krew techniczną, farmaceutyczną, konsumcyjną. Włosie z ogonów bydłych, szczecinę surową itp. Kości, rogi, racice, kopyta itp.

Tłuszcze techniczne: łój zwierzęcy, surowy, łój topiony, tłuszcze utylizacyjne.

CENTRALA HANDLOWA PRZEMYSŁU METALOWEGO

PRZEDSIĘBIORSTWO PAŃSTWOWE

BYTOM, ul. KOLEJOWA 2-a Tel. 45-55

BIURA BRANŻOWE:

Biuro Sprzedaży	Wyrobow Blaszanych	BYTOM, ul. Chrzanowskiego 17. Tel. 44-26
"	Gwoździ, Drutów i Czarnych Narzędzi	BYTOM, ul. Wroclawska 14. Tel. 49-10
"	Śrub, Nitów, Okuc Budowlanych i Części Kutych	BYTOM, Pl. Stalina 11. Tel. 28-38
"	Odlewów	WARSZAWA, ul. Mokotowska 12. Tel. 8-50-21
"	Narzędzi Tnących	PRUSZKÓW, ul. Sienkiewicza 19. Tel. 28
"	Mebli Stalowych i Galanterii Metalowej	BYTOM, ul. Karola Miarki 16. Tel. 32-46
"	Sprzętu Precyzyjnego i Optycznego	ŁÓDŹ, ul. Wigury 21. Tel. 160-48
"	Maszyn Rolniczych	ŁÓDŹ, ul. Traugutta 10. Tel. 172-79
"	Wytworów Przemysłu Motoryzacyjnego	WARSZAWA ul. Chmielna róg Wielkiej. Tel. 881-07

SKŁADY WŁASNE WIELOBRANŻOWE:

P O Z N A Ń	– ul. Węglowa 06/61	Tel. 17-17
G D A Ń S K	– ul. Jaglana 9	" 311-63
W R O C Ł A W	– ul. Tęczowa 31	" 29-60
S Z C Z E C I N	– ul. Al. Wojska Polskiego 10	" 26-21
K R A K Ó W	– ul. Kopernika 6	" 544-12
K A T O W I C E	– ul. Paderewskiego 41-a	" 320-98
G L I W I C E	– ul. Plebańska 9 I p.	" 41-13
C H O R Z Ó W	– ul. Wolności 42	" 419-51/2
ŚWIĘTOCHŁOWICE	– ul. Armii Czerwonej 3	" 414-32
L U B L I N	– ul. Bernardyńska 24	" 29-24
GLIWICE, Sklep detal.	– ul. Zwycięstwa 57	" 20-98

SPRZEDAJĄ HURTOWO NASTĘPUJĄCE ARTYKUŁY:

Śruby, nity, okucia budowlane, części kute, odlewy kanalizacyjne, piecowe, sanitarne, armatury, gwoździe, druty, siatki i inne wyroby z drutu, czarne narzędzia, wyroby blaszane emaliowane, ocynkowane, lakierowane i aluminiowe – narzędzia tnące i inne wyroby masowe państwowego przem. metalowego.

SKLEPY DETALICZNE SPECJALNE SPRZĘTU PRECYZYJNEGO I OPTYCZNEGO

Sklep Nr. 1	– Warszawa	ulica Bracka 22
Sklep Nr. 2	– Warszawa	ulica Targowa 36
Sklep Nr. 3	– Warszawa	ulica Krucza 47
Sklep Nr. 4	– Łódź	ulica Piotrkowska 85
Sklep Nr. 5	– Katowice	ulica Jana 13
Sklep Nr. 6	– Wrocław	ulica Rynek 23
Sklep Nr. 7	– Gdynia	ulica Świętojańska 62

WOJEWÓDZKA DYREKCJA PRZEMYSŁU MIEJSCOWEGO

w Łodzi, Al. Kościuszki 85. tel. 140-21 103-30

Produkuje i poleca wszelkie wyroby:

włókiennicze
drzewne
metalowe (dla potrzeb wsi)

poza tym w szczególności -

tkaniny druciane
kafle majolikowe
wyroby szamotowe i inne
szczotki
butelki monopolowe, aptekarskie
i słoje

POLSKIE TOWARZYSTWO ŁOŻYSK TOCZNYCH

„POLESKA” SKF

Sp. z ogr. odp.

Warszawa, ul. Filtrowa 71a. Tel. 855-95, 855-96.

IMPORTUJE MA ZORGANIZOWANE BIURO TECHNICZNE,
i ROZPROWADZA UDZIELA PORAD I PROJEKTUJE NOWE ŁOŻYSKO-
ŁOŻYSKA TOCZNE WANIA PRZY POMOCY FACHOWCÓW SZWEDZKICH

CENTRALA MATERIAŁÓW BUDOWLANYCH

Spółka z ogr. odp.

Centrala i Zarząd: WARSZAWA ul. Wspólna nr. 27

TELEFONY: 84488, 88175, 86063, 86220, 85735, 85487, 88845, 88846

DOSTARCZA: wszelkie materiały budowlane dla odbudowy Kraju wagonowo wprost od
wytwórców, drobnicowo - ze składów własnych i uznanych

ODDZIAŁY: Białystok Kielce Poznań
Bydgoszcz Kraków Rzeszów
Gdańsk Lublin Szczecin
Jelenia Góra Łódź Warszawa
Katowice Olsztyn Wrocław

Redaguje Komitet pod przewodnictwem wiceministra Kultury i Sztuki LEONA KRUCZKOWSKIEGO.

PRENUMERATA: rocznie (12 nr.) — zł 400, półrocznie (6 nr.) — zł 220, kwartalnie (3 nr.) — zł 120.
Prenumeratę można wpłacać w każdym urzędzie pocztowym na konto Towarzystwa Przyjaciół Pol-
sko-Radzieckiej w PKO. Warszawa, Nr I-4769 z zaznaczeniem „prenumerata za . . . . . egz. mies.
„Przyjaźń“ od dnia . . . . .

OGŁOSZENIA: obowiązuje cennik ogłoszeń nr. 4.

ADRES REDAKCJI miesięcznika „PRZYJAŹŃ“: Warszawa, Al. Stalina 24, tel. 87-948.

„ ADMINISTRACJI: Warszawa-Praga, Ratuszowa 21 (Blok III), tel. 64-02.

Administracja jest czynna codziennie, oprócz niedziel i świąt w godz. od 9 — 15, w soboty w godz. 9 — 13.

Wydaje ZARZĄD GŁÓWNY TOWARZYSTWA PRZYJAŹNI POLSKO-RADZIECKIEJ

Kł.sze i druk Drukarni Państwowej Nr 1 w Warszawie. 20.000. Zam. 3571. ll. 48. B-46814.

P. K. O.

POCZTOWA KASA OSZCZĘDNOŚCI

Centrala w Warszawie
ODDZIAŁ GŁÓWNY W WARSZAWIE
Z EKSPozyTURĄ NA PRADZE

ODDZIAŁY:

BIAŁYSTOK, BYDGOSZCZ, GDYNIA Z EKSPozyTURĄ W GDAŃSKU, KATOWICE,
KRAKÓW, LUBLIN, ŁÓDŹ, POZNAŃ, RZESZÓW, SZCZECIN, WROCŁAW

ZBIORNICE: 4.000 urzędów i agencji pocztowych

RACHUNKI CZEKOWE:

Bezpłatne przelewy na rachunkach czekowych PKO i na rachunki w innych bankach.
Wpłaty — blankietami nadawczymi w kasach PKO i wszystkich placówkach pocztowych.
Wyплаты — czekami na okaziciela w kasach PKO, specjalnymi czekami na okaziciela płatnymi
w Urzędach Pocztowych, przekazami kasowymi płatnymi w kasach PKO i placówkach pocztowych;
przekazy pojedyncze i zbiorowe płatne w kasach PKO i Urzędach Pocztowych. Zlecenia stałe po-
wtarzających się wypłat, zlecenia stałe wyrównywania rachunków, zlecenia telegraficzne i telefoniczne.

WKŁADY OSZCZĘDNOŚCIOWE:

zwykle, płatne w Oddziałach PKO i placówkach pocztowych, oraz umiejscowione płatne w Oddziale
PKO, który książeczkę wydał. Na książeczki oszczędnościowe PKO można wpłacać fundusze
małoletnich i pozostających pod kuratelą, oraz fundusze kaucyjne i wadialne.

UBEZPIECZENIA OSOBOWE:

ubezpieczenia na życie — pośmierne i mieszane (na wypadek śmierci i dożycia) z badaniem
i bez badania lek., jednostkowe i grupowe.

KASETKI (Safesy):

na dogodnych warunkach wynajmują Oddziały: w Krakowie, Łodzi, Poznaniu i Warszawie.
P. K. O. POSIADA UPRAWNIENIA BANKU DEWIZOWEGO

Zgłoszenia do obrotu czekowego i oszczędnościowego, przyjmują oraz wydają książeczki oszczędnościowe
ODDZIAŁY PKO I WSZYSTKIE PLACÓWKI POCZTOWE

Rok założenia
1881

Ś. S. S.

Rok założenia
1881

Śląska Spółdzielnia Spożywców

z odp.
udz. w Katowicach

ODDZIAŁY: KATOWICE, CHORZÓW, DĄBRÓWKA-MAŁA, MYSŁOWICE,
MIKOŁÓW, NOWA WIEŚ, SIEMIANOWICE

PROWADZI: 3 domy towarowe — 163 sklepy detaliczne różnych branż —
6 piekarń — 1 masarnię — 2 rozlewnie piwa — 2 fabryki wód
gazowych — 8 magazynów rejonowych

Z R Z E S Z A: 25 tysięcy członków

APROWIDUJE: 100 tysięcy osób

SPRZEDAJE: artykuły spożywcze, kolonialne, monopolowe, galanteryjne,
konfekcyjne, tekstylne i włókiennicze

POLECA SPECJALNIE: artykuły własnej produkcji oraz konfekcję
wykonaną w własnym zakresie.

„PAGE D”

Polska Agencja Drzewna
Sp. z o. o. w Warszawie

CENTR.

Plac Trzech Krzyży 18

tel. 8-54-20/21/22

ODDZIAŁY I DELEGATURY:

Białystok, ul. Sienkiewicza 14
Bydgoszcz, ul. Dworcowa 86
Gdynia, ul. Świętojańska 44
Gorzów, ul. Mieszka I 42
Katowice, ul. Ligonia 22
Kielce ul. Markowskiego 17

Kraków, Al. Mickiewicza 41
Lublin, ul. Fabryczna 26
Łódź, ul. Narutowicza 47
Olsztyn, ul. Warmińska 6
Poznań, ul. Matejki 3
Siedlce, ul. 3-go Maja 13

Szczecin, ul. Żubrów 1
Szczecinek, ul. Leśna 53/56
Warszawa, Plac Trzech Krzyży 18
Wrocław, Plac Grunwaldzki 46/48
Zielona Góra, ul. Stalina 26

Prowadzi sprzedaż materiałów i wyrobów drzewnych produkcji Lasów Państwowych w partiach wagonowych, jak również detalicznie przez sieć składów na terenie całego państwa; dostarcza do każdego punktu w kraju różne gatunki i wszystkie wymiary materiałów produkowanych przez Lasy Państwowe.

SPÓŁDZIELNIA ZAROBKOWA INWALIDÓW WOJENNYCH R. P. z odp. udz. w Warszawie

ma na celu TWORZENIE WARSZTATÓW PRACY DLA INWALIDÓW WOJENNYCH
prowadzi LICZNE PRZEDSIĘBIORSTWA WYTWÓRCZE, HANDLOWE I USŁUGOWE

CENTRALA Warszawa, Al. Gen. Wł. Sikorskiego 24

ODDZIAŁY: Łódź, Katowice, Kraków, Wrocław, Szczecin, Poznań i Człuchów

KSIĄŻKI

BELETRYSTYCZNE I NAUKOWE
W JĘZYKU ROSYJSKIM I POLSKIM

PŁYTY GRAMOFONOWE I NUTY

oraz

WSZYSTKIE PISMA I CZASOPISMA
WYCHODZĄCE W ZWIĄZKU RADZIECKIM

POLECAJĄ

KSIEGARNIE TOWARZYSTWA PRZYJAŹNI POLSKO-RADZIECKIEJ

W ARSZAWA, KRÓLEWSKA 2 i MARSZAŁKOWSKA 92 - BYDGOSZCZ, 1 MAJA 30

ZAKŁADY GRAFICZNE

SPÓŁDZIELNI

»WSPÓŁPRACA«

TOWARZYSTWA PRZYJAŹNI POLSKO-RADZIECKIEJ

Warszawa, Ratuszowa 21 (Blok III), Tel. 64-02

zostały uruchomione i wykonują wszelkie roboty wchodzące w zakres drukarstwa jak: blankiety, cyrkularze, cenniki, kwitariusze, koperty, druki ilustracyjne wielobarwne, tabele, zaproszenia, bilety wizytowe i.t.p.

CENY UMIARKOWANE